

AR
Fr. B. Kretschmer
East 125 V. 2000
Frankfurt

U
R
I
K
I
V
I

MCMXXVI

SISU:

HEITI TALVIK: „TUUT-TUUT“, „ÜHELE TITARLAPSELE KEDA MA NII VAGA
ARMASTIN – LUULETUSED

KARL EHRMANN: „VAKSALIST TULIES“, „INTERMEZZO TALVINE“ – LUULET.

HENRIK ALLARI: „PÕLEN“, „ENNE LÕPPU“ – LUULETUSED

JUHAN JAİK: „ÕUNAD“ – NOVELL

HELGA JANSEN: NELI MINIATYYRI – MINIATYYRID

*

HENRIK ALLARI: „MAJO“ – LUULETUS

*

A. MEIKOPP: „MEIE KYLANIMEST“ – ARTIKKEL

JIBIK: ED. NUKK „ELEGILISED LAULUD“ – ARVUSTUS

J. V.: JULIUS OENGO: „TAHKUNA“ – ARVUSTUS

NOOR-UR: HIIR/SCHÜTZ/JYRNA „BUMERANG“ – ARVUSTUS
VARIA

*

LÕUNAMAA MIIS: PARLAMENTARISMI KRIISIST – VESTE

ÕNNETUSTE JA KURITOODE KROONIKA – PILGE

*

ÜKSTEISTKÜMMEND PILTI FERDI SANNAMEES'I SKULPTUUREST
ELLEHT JA KAAS FERDI SANNAMEES'ILT

„Informoj

des Esperanto-Asocio de Estonio“,

ainuke esperantokeelne aegkiri Eestis, ei peaks puuduma yheski perekonnas,
lugemislaua ja raamatukogus. Tellimishind aasta peale ainult 200. mk.,
poolaasta peale 100. mk. ja veerandaasta peale 50. marka.

TELLIMISAADDRESS: POSTKAST 6. TALLINN.

„Literatura Mondo“,

Budapestis ilmuv esperantokeelne rahvusvaheline kirjanduse, kunsti ja kultuuri
aegkiri, on kõige soovitam ja täielikum omal alal. Lähemaid teateid annab ja
võtab tellimisi vastu Helmi Dresen, Poska tän. 29-6, Tallinn (ehk postkast 6).

F. Sannamees:

Skits.

URUKIVI

MCMXXVI

MCMXXVI

H E I T I T A L D I K

Tuut = tuut!

Üks auto mööda vurises.
Tuut — tuut! Maa päiksen lõkkas.
Üks auto . . . Mootor surises . . .
Tuut — tuut! Kõik ringi rökkas.

Nahkmütsid. Priske näoke.
Noor frant ja keegi kolmas.
Läks mootor vurr . . . Kui lõoke!
Tsiuh . . . Saba vaid veel tolmas.

Veel kumas kõrvun hele naer,
Siis jälle harras vaikus.
Mäe veerul päiksen küpses kaer.
Tuut — tuut! — veel eemalt kaikus.

Mind riivas vist üks kerge pilk,
Muu tuultesse kõik loorus.
Mind riivas vist üks kerge pilk,
Tsiuh . . . nõnda läks mu noorus . . .

Üks auto mööda vurises
teel keset õitsvat aasa.
Üks auto . . . Mootor surises . . .
lehk tuuling viis ta kaasa.

1925

Tütarlapsele, feda ma nii väga armastin!

Su liikmed lõhnavad kui noored valged kased,
mis omad ladvastikud peitnud udu loori.
Ning omi sädelevaid õlgu, rindu noori
sa läbi värisevi lehi paista lased.

Ja vaade selge sull kui kaljust karglev läte,
mis ripsmeilt vuliseb kui pehmest lepavõsast,
sääl joomas käisin ma kui lõo, kes eksind pesast,
Uus elu vulas mul sääl üle pää ja käte.

1926

K A R L E H R M A N N

Vaasalist tules.

Laulsid lumised tänavad valged,
krigisesid, rigisesid kylmad all jalge.
„Tegid silmi“ ja sirasid tähed, kõrguses kaugel — briljantsed.
Oli siin-sääl aknaidki valgustet — jäised, elegantsed.
Paukusid, haukusid palgid,
raksusid teibadki kalgid.
Oli kylma pygalat miinus 24 järel Reaumuri.
Kuu purjetas Don Juanina sihitult taeval — vahel tähtede,
põsk kahvatu — pleekund ja kollane pöördund kylmale maale.
Oli kaotand vaeneke vahelt käte ta tyysi!
Polnd pime, olnd ei ka just valge see
ööeelne aeg. Korstnaid, mis kykitas katuseil
palvetas mõni: sylvitid suitsurõngaid katlasse taeva.
Lõhn kodune, kallis mu — paisuv, helisev klaas!
Inimesi jõllitavaid, mässit riidesse, nahka, liikus vaid mõni, neil
suud-ninad aurasid värsket auru; seda korduvalt, aeva.
Yle magava linna — lambi, kõrguses taevas kui kuppel — sinine kaas.
Oli valgeks lumega puuderdet põsed tänavate, smingit jääga
ääred katustegi vähe.
Seisid aristokraatselt ja tardunult hõbehärmatanud puud.
Tuhanded, tuhanded härmtanukesed, tillukesed vajutet oksile pähe.
Ja nad rõõmustid kui noorikud noored. Tundsids vaid rõõmu —
ei muud.

1925

Intermezzo talvine.

Täna talvine naeratles päike
— hing võlut mu taas.
Rõõm sydamen pisiken, väike.

Kera kuldsena veeresin ma
yle väljade, lumise linna . . .
kaugele, kaugele ära siit sinna
kera kuldsena veeresin ma.

Vist Erosee tiivad mind kandsid
Mõte noolena läbistus sääst:
kera kuldne mu helisev, jääst —
tytarlaps sydamen sädelev tantsid!

Rõõm sydamen pisiken, rõõmustlev väike,
jälilillist pärg hõbedan' pääs.
Naeratlen yksi võlut ma taas — talvine päike.

H E N R I K A L L A R I

Pölen!

Appi! Appi! Appi!

Pölen! Pölen!

Mu syda — päike, mis kiiri endast hajutab,
mu aju väike, see lõõmab, see tulekahjutab,

sääl 1.000.000 ° C.

Oi-ohoi! Ai-ai! Appi!

Pölen!

Ah-ah-ah-šaaaaaa!

Kes naerab?

Kurrat! Põrgu!

Neet!

Miks naerate? Mis ta-ha-te?

Kas võtta vahi alla suu mul tahate,
ta panna lukku,

et karjuda ei saaks ma teile hukku?

Haaaa!

Te kraaksute :

Ma - idioot! Ma - vaimuhaige!

Hullumaija! Hullumaija!

Iš-iš-šiiiiiii!

Äš-äš-šääääää!

Ent mina

lendan läbi Kosmi tähtkomeedina,

mu ymber ultravalgus :

see Uvve algus.

Ma

paksuvatsameeste praaliden,

skandaaliden,

neist rõhut olen

mutta.

Kuid siiski naeran:

i-hi-hu-haaaaa!

ning vilistan:

fiiiii!

Sest rakendet ette on Tuleviku tähe

mu syda, aju,

kun sädemete raj

on sööstman oleviku õhe.

Ai!

Appi! Appi!

Pölen!

Ent — see mu soov :

nii olen loov.

Enne lõppu.

Nyyd lõpp.

Ma olen paisat vastu taevakõrgust terasmyyri.

Mul meelegeide sydamen kui seal nuga nyri.

Nyyd lõpp. Nyyd lõpp.

Veel minut — minust jäänd vaid jäle korjus.

Kuid praegu — elan veel ja ahmin viimselt õhku.

Oo Mammon, dollarpalgne sfinks, miks võtsid minu elu lõhku?

Miks mulle osaks sai vaid nälg ning orjus?

Mu ollen nooruke, kui kaunis oli elu,

kui päikesepaisteline,

kui linnulaululine,

kui isa-ema käsi hellalt hoolitses veel eest mu oleskelu!

Kuid see vaid kauge aja

kauge kaja.

Ma rõhut mutta nyyd. Ma porri tallat.

Ma hulluks peet.

Ma kõigist neet.

Ma saatusjumalannast juukseidpidi veet.

Nyyd lõpp. Nyyd lõpp.

Ju raipenäljan kaarnad kohal minu kraaksuvad.

Oo,

kui hirmus surra noorena

ning yksinda

kesk päikest, naeru, tormitsevat elu!

Kuid ma ei suuda enam!

Mu mõõt on täis!

Ma ka ju inimen!

Mul pole syda ravvast, närvid terasest!

Ma olen lõmaks pigistet

sest suurest orjaperemehest,

kes lasub kohal minu pää,

mis näljast tuikab,

mis valust huikab!

Laen konks.

Käen nõör,

kun aas.

See kaela.

Ning hetke pärast rippun sinkja laibana

all lae ma,

kes elun olnud ainult hulkur, nälgur, põlatu.

Mu kallike, jää jumalaga, jumalaga nyyd!

Nyyd . . .

aaaaaaa!

J U H A N J A I K

Õ U N A D.

F. Sannamees.

Too kevade algas vara ja kummaliselt. Kuidagi märtsikuu lõpus juba maa oli lage, lumi oli järkjärgult kadund, maapinnale aga jäänd vaid paks kord kõntsa, milles tikkus libastuma nii moori kui ka vaari jalg. See oli kui lumest järele jäänd vaht, mille päike küpsetand kõvaks, öökülmad tarrutand sitkeks. Rohigi ei pääsend tõusma selle alt. Aga esimese aprilli ööl tuli

✠ Dekoratsioon.

taevast kange läitsakas vihma; soe oli see ja sigitav, siiski nagu karastavalt jahutavgi. Ning hommikul moor siis märkas, et öö jooksul maa saand puhtaks otsekui saunast oleks tulnud ta säälsamas välja. Ning rohunikakesedki jubakerkind halli kulu-kõntsa alt.

— Tohoo imet! — mõtles moor.

Kartus siiski jäi alles veel, et kui äkki nüüd tuuled pööravad põhja, jäävad külmalt lõotsuma Jaanipäevani, et siis pole varajases kevadest rõõmu ühtigi. Tuleb ehk veel lumelõrtsigi mõnikord, päris paks kord võib seda tulla veel, mis ajab kuldnokad soojale maale tagasi ning külmetab käod kogu suveks ökitama. Aga võib olla jääbki soojaks esialgul, aga siis vaid, kui õunapuud löönd kartmatult kõik õilmenupud lahti, siis võib äkki tulla kuri öökülm, nii et kogu suve jooksul võid vaadata vaid puu lehti — ainustki õuna pole oksa küljes. Nii võib ka see asi minna.

Nii hoidis see varajane kevade moori alati hirmul. Puud paisutasid urbi, ei neid saa kaitsta tagasi. Rohi venis pikemaks, sest päike oli keskpäeviti soe. Öökülmad olid väikesed. Kui päike oli loojund, kuu tõusis taevasse, mis tollel kevadel oli erakorraliselt suur. Asus vist palju madalamal. Ning palju kollasem oli ta, peaaegu pruun, nagu oleks rasvaseks läind, nagu punetaks liiast verest. Just rasva läind oli ta, sellepärast oli vajundki madalale. Vajus kui hirmutis taevaalusel idast läände. Laotas maailma valgust, mis sarnanes tulikahju kumale, sest ööd polnud veel valged, olid sügavsinised. Ning see kohvipruun valgus tungis rohujuurtenigi, meelitas kõike kasvama, Rohulibled venisidki, puupungadki paisusid. Moor aga muretses, kartis. Sest tema õunapuud! Kui tuleb külm magusamal öitsemisööl . . .

Toomingas juba öitsis, kuusik ajas kasve. Tikerperipõösad haljendasid. Aga mõnikord aprilli lõpul veel lumi, jõed alles jääs, üle järvede julge tee!

Aga külma ei tulnud. Juba õunapuud lehes, öitsemagi hakkavad juba. Ei nüüd moor ööl saand magada. Kui mõni tunnike õhtuvilu juba möödas oli, kui ehapunetuse teravaim laik paistis keskpõhjast, läks moor aia taba künka otsa. Jäi sinna seisma kui tikk. Kuulatas tuuli. Väiksimgi tuuletõmme põhjast oleks tema siis puhund maha. Kuulatas, kas on tuulehõngu kusagilt. Ei julend hingata, see ei oleks lasknud öieti tunda. — Aga ei midagi olnud, öö oli täitsa tuuletü. Ei või hingata — liigutad natuke

õhku, võib sellestki siis tekkida möll. Kui siristas lõunapoolses võsastikus linnukene, siis asus moori hinge rõõmupiisk — säälpool! Säälpool elab. Kui kraaksus vares põhjapool, ehmatas eit — kisendab see must kuri lind, äratas põhjatuule. Vait olgu see mets põhjapool, olgu vait kas või kuni päikesegi tõusuni. Ehk kui liigub säält tulema jääne õhk, siis mingi mets ette kõrgeks, juhtigu kuri tuul taeva alla, kus ruumi küllalt.

Seisis moor säääl nii üle kesköö. Kerge külmavärin läbistas vahel ta keha, kuid selle üle tekkind hirm tõi talle kohe selle järele niipalju sooja, et kas või higi võis hakata tilkuma. Vaatas nii hella pilguga õunapuude poole. Eha punasest, kuu vahasest ja taeva sinisest aias tekkind värvise gust erines siiski nähtavaks õunapuuõilmete kerge violett, seda nägi moor kõige enne, sest seda otsis. Siis märkas ka lehtede rohelist, millel natuke kaste halli. Jääksid tulemata halla külmad, sätendavad pärlid.

Kaugel sool algas tedrelaul. Tedrelaul on ikka külmalaul, kes seda siis ei mõista. Teder laulab mehest, kes peab katkistes saabastes seisma märjas soos, kuna ta varvaste juure on tikkund külm valusasti hammustama. Ning mees siis lõdiseb, palub nutuse häälega külma, et jäta veel! jäta veel! Aga külm ei jäta. Mees siis kargleb ühelt jalalt teisele, tahab vägisi lapse kombel hulumagi pista, aga kas häbeneb või on unustand hulumisnoodid. Ui-ui-ui, ui-ui-ui — rohkem ei tule ta suust. Seda laulab teder, seda kuuleb igaüks, kes on kevadhommikul vara väljas.

Aga ehk on juba kõva külm säääl sool. Tedrelaulus tundub külmavärin, lõdisemine, tudisemine. Vist tedrilgi on külm. Vist vajub säält hallapilv läbi metsa varsti siagi. Saabub ning surmab õiekessed, homme langevad maha kui lumi. Ning siis hakka kohe ootama uut kevadet, milleni aga on terve pikk aasta.

Nii moor ootas väljas need ööd hommikuni. Valvas mureliku silmaga, kuulatas terava kõrvaga, tunnetas kortsund palega, kuni päikese tõustes ta silmad löid särava kahekordselt — halla ei tulnud.

Imelik oli see suvigi. Soe oli ja sigitav. Ööski ei jahtund soojus. Päikese-paisted ja vihmad vaheldusid parajalt. Vahel tekkis keskpäise päikese ümber taevasse piimpehme pilvekude, mis tumenes aegajalt kuni õhtuni. Siis öö tulles oli taevast juba üleni enese pehmesse pilvesse säädnud. Hakkas tasakesi tibama. Moor kuulis seda tuppä. Läks siis välja vaatama, missugust vihma tuleb ja kui palju tuleb. Vihm oli soe. Moor jäigi õuele mõneks minutiks nagu ta oli — särgiväel. Ta ei kartnud sooja öö-vihma — värsket vihmavesi teeb nooreks . . .

F. Sannamees.

Dekoratsioon.

Jäid tulemata tormidki ja rängad äikseprahvangud. Müristamist vahel oligi, kuid see ei olnudki müristamine. See kuuldus nagu krabistaks kartlik hiir natuke sinise paberi taga. Vätku löi ka vahel, kuid see ei olnudki välk. Oli kui näkiks keegi nüri tulirauaga halba ränikivi. Aga vihm oli rammukas. Põldudel sirgus rukis kahe mehe kõrguseks, aasal roht niitja ninani.

Mooril oli õunapuist hää meel. Pärast õitsemist jäid oksade külge rip-puma terved kobarad noori õunu.

Mooril oli ka vaar. Kuid teist tööd tegi see, aiatöömees ei olnud. Eietas linadest köisi, tegi pastlaid pargit ja parkimatast nahast. Või parandas riistapuid, mis toodi parandamiseks külast. Seda ametit ta pidi hoidma, sest aed üksi ei anna küllaldaselt äraela-

F. Sannamees.

HR. OTSASON.

Kuid vaar ei saa olla muretult armsas aias. Moor on armukade. Moor ei lase vaari töötama siia, hoiab kogu aia töö ja hoole omale nagu maiuspala, mida ei taha jagada kellegiga. Ning paha on moor, haavab taati kui ütleb:

— Jaa, siit aiast saame tänavu suure saagi. Kuid katsu sina ka oma tööga nii palju sisse teha kui mina. Kuid ei sinul edene. Vaata kuis mina rühman siin ööd-päevad. Sina aga käid mulle kubjast tegemas. —

Ning edasi räägib moor, kuidas ta kevadel olnud mures, kuidas ta kartnud halla, kuid et nüüd kõik on hästi, see tulevatki moori hoolest ja murest. Vaar aga arvas oma südame põhjas. et see küllus on Jumala armust. Aga ei ütelnud seda, ei tahtnud eidega tüli.

Mõnikord taat katsuski veel töötada toas. Aga sunnitööna tundus see. Moor teeb aias rõõmsat tööd, ent vaar olgu toas sunnitööl. Moor jalutas paradiisis, taat rähmeldagu umbses põrgus. Nii ei kölba. Ühel päeval läks vaargi aiatöö pääle üle. Moor, nähes et vaarist toas niikuinii enam asja ei saa, andis järele, leppis sellega.

Ning siis hakkasid püüdma mõlemad, katsusid olla teineteisest usinamad. Ei nüüd peenrad näind umbrohu liblet ega kapsad usse. Kahekesi töötades loodi aeda piinlik kord.

Aga see häda oli veel, et aed polnudki kuigi suur. Ikka andis parajasti moori jaoks tööd, üle jäi aega veel sellelgi. Nüüd kui taat ka hakkas murdma aiatöö pääle, töö tahtis kaduda hoopis. Püüdsid siis ärgata hommikul vara, põgeneda siis juba aeda leidma tööd, kui teinepool veel magas, sest jagamiseks ei olnud tööd palju. Moor ikka hoidiski ennast rohkem kapsapeenardele, sest on ju teada, et kapsapeenardele mehi ei või lasta. Kui mehed käjvad kapsapeenardel, siis kapsale kasvab alla kibe kaalikajupp, kuna pää jääb imeväikseks ja pehmeks. Taat aga rühmeldas marjapõõsastes ja õunapuude all. Taat oli ju lõpmata kaval. Küllap ta oskas leida tööd. Ahneks läinud oli ta ka liiakski. Vist ta muust ei mõtelnudki, kui et kuidas kasvatada tikerberiterad kurgi suuruseks, õunad

miseks. Ning mõnel aastal äpardub, ja aed ei anna midagi. Selleks siis oligi kujunend selline tööjaotus — moor aias, vaar toas.

Kuid kibedaks läks vaaril toas sel suvel. Mooril aias päikesepaiste, rõõm, vaaril toas vilu, lämbund õhk. Moori nägu särab õnnes, vaari näol igavus. Kadedaks sai vaar moori pääle, et sellel niipalju õnne. Ning vaar pildus sageli omad riistapuud nurka, litsus nina kõvasti vastu aknaruutu, vahtis aeda. Juba marjapõõsad vajund viljaraskuse all ligi maad, õunapuudel igal otsas mitutuhat noort haljast õuna.

— Tohoo imet! Sellest saab kogu ümarguse aasta jaoks süüa ja müüa. Kas nüüd maksabki istuda toas muu töö kallal! — sõnas taat ning tormas aeda.

Küll ikka oli liialt kasvamas kallist vilja õunapuudel. Oksaharul lehti kaks-kolm, õunu tosin, kümneid. Moor juba varakult toetand oksad tugipuudega; köitnud kinni nõoriga kus vaja. Marjad paisuvad lopsakalt, varsti nad valmivadki. Kuidas olla nüüd toas, jättes kogu selle rõõmu moorile. Milleks jätaks vaar end sellest rõõmust ilma, kui sellest võiks jätkuda tuhandeile.

kõrvitsa suuruseks. Mis muud kui vaja anda jõudu mullale. Seda jõudu taat siis korjaski korviga maanteelt ja karjamaalt, tassis aeda, riputas puujuurele. Kõike muudki taat tassis kokku, mis arvas olevat puule häa. Sooja veega leotas üle selle huniku, et kõik sulaks ja ulataks ennem juurteni. No kui nüüd õunad ei kasva imesuureks, siis pole õigust maa pääl.

Siis aga õunad hakkasid puust tilkuma maha. Ei kummagi nende ega nende kahe mõistus kokku ei osand siin midagi pääle hakata. Kukub neid ühtelugu, ikka kops! ja kops! kuuldub aiast. Hapud veel, ei kõlba söömiseks. Taat siis arvas meelegeheites, et vaja mahakukkund õunad kõita tagasi oksa külge, kuid eit laitis selle nõu, peaaegu pahasekski sai. Sest mis puuküljest lahti, see enam edasi ei kasva, tee mis tahad. Läheb hukka palju kallist kraami, palu või nuta juures, midagi ei aita . . .

Augustikuu algul taat ei raatsind enam ja katus mahakukkunud õuna hammastega. See oli sile õun, põsk juba punane, otsekui naeratas rohust vanamehele vastu. Otsekui palus, et võta mind üles rohust ja söö mind ära. Mis siis taatki mõtles kaua selle juures, kui nii, siis nii. Poole õuna hammustas korraga suhu, näppujäänd teist poolt jäi teravalt silmitsema. Aga selles oli ju midagi hullu — terve ussipesa, madude perekond vingerdas koledasti selle õuna sisikonnas. Hirmuga taat sülitas suutäie rohtu, kes siis sarnast kraami saab neelata. On teisi paremaidki küllalt, puude otsas veel alles rohkem õunu kui tähti taevas. Prahti ei söö, see on nii kindel kui kindel.

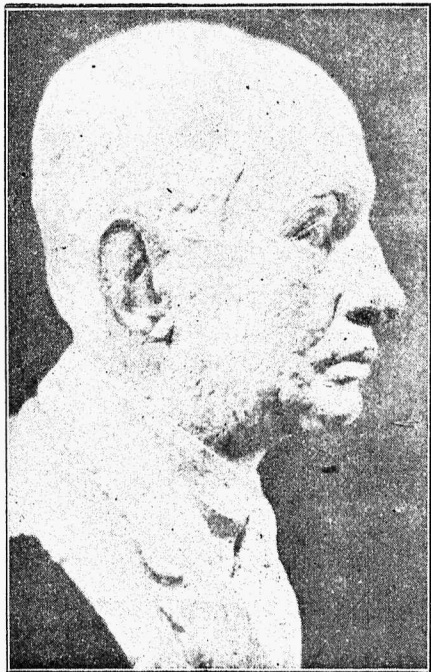
Häda aga läks suureks siis, kui õunad juba kõlbasidki süüa. Oli ussipuru viimane kui üks. Igas õunas oli maopesa, igas südames vingerdasid koledad elukad, et hirmu ajasid pääle. Vaevaga taat sai noa abil õngitseda mõne õuna küljest puhta suutäie. Ikka kõik puha oli ussipuru, viimane kui üks õun oli rikis. Suur saak oli mokas. Müüa ei saa midagi, süüagi ei saa julge meelega. Taat kolis aiast tuppa tagasi, vastik oli vaadata suurt hävitust, hirm mõtelda rängast kahjust.

Moorgi oli toas vihane. Sest ta pidas kõike vanamehe süüks. Ent vanamees oli nüüd usin omas töös, moorile vastu ei rääkind, sellest siis moorgi ei lugend omi sõnu liiga palju. Tuli igapäev aiast õnnetussõnumitega — kapsastele kaalikad kasvand alla, kaalikad alt lõhki, seest tühjad. Peedid pinde täis, hammas ei võta. Aga õuntest, õuntest ei saa ikka mitte kui midagi.

Nii siis vaibus aegamööda kõik talveunne tagasi. Moor lõpetas oma tööd aias. Kandis kõik nii häa kui halva keldrisse ja aita. Möödas oli suvi, pidi võtma kõik omaks, oli ta häa või halv. Harjuma peab kõigega, kui vaesus ei lase ajada uhkust. Ning sellepärast siis eit ja taat algul puresid omi õunu silmi kinni pigistades, kuid pikapäale harjusid ära, tegid silmad lahti. Ristija Johannes sõi kõrbes rohutirtse ja sellegi pääle vaatamata oli püha mees ja suur prohvet, mis siis õunavaglake juures uhkustada. Oleks küll tõesti suur patt, kui nemad, vanad inimesed, põlgaksid jumalavilja, mis niikuinii prohveti toidust on veel paremgi. Vaid pühapäeviti Püha Kirja lugedes taat jäi alati kõvasti mõtlema, kui ikka uuesti ja uuesti uuris seda Kristuse mäejutlust. Küll ta tahtis teada saada, missugune tasu ootab teda ta maapäälsete kannatuste eest. Nende kohta on Issand Kristus unustand lausumata oma sõna, kuid kindlasti midagi ikka tuleb. Kui häa oleks taadil juba praegu lugeda Pühast Kirjast, et „Õndsad on need, kes söövad ussitand õunu, sest . . .“

Aga küllap moor ja vaar näevad seda kord taevas.

1925.

F. Sannamees.

A. ALLE

Neli miniatyyri:

SYNDMUS PÕRGUN.

F. Sannamees.

A. JÕGER.

Yhel ööl laskusin põrgu.

— Tere, ytlles kurat.

Luciferi naine valmistas õhtusööki.

— Tahad süüa, — küsiti.

— Oksendan, — vastasin.

Syda läks põrgupalavusest pahaks ja ma tundsin end raskejalgsena. Kurat asetas mu voodi ja kutsus ämmamoori.

— Kavva käima pääl? — kysis see.

— Yle viie aasta, — vastasin.

— Enneaegne sünnitamine!

Tähtsa liigutusega tuli ilmale ahtakene noormees kurvan sametkuuen, närvihaige kübaraga ja kunstniku kaelasidemega. Noormees sametkuuen kasvas, ent kaelasid pikenes ebaproportsionaalselt nooremehe kasvule. Ärdalt pööritas ta silmi, et pääseda kohutava Laokooni mao eest, milleks töötas saada kaelasid. Tõugates ruumi meeletuid sheste, kadus ta mu silmist.

Aovalgel leidsin end maa päält. Istusin kiriku ukse lävel. Kiriku kohan lebas sammetkuues nooremehe laip. Kaelasid oli ta lämmatand.

Kui raudterad langesid mu silmist piisarad vastsündinu pärast.

*

SARKASM.

Pierrot ronis madala maja katusele ja lõi jalad risti. Istus tardunult. Silmad möödaminejain. Pään tuikas ja kiheles. Inimesed naersid. Sest jäid näod neil rumalaks. Neiud kaetsesid.

— Tulge alla, — ytleb mõni.

— Oh, hää! -- vastab Pierrot.

Kurat ja kurat sirutab koivi.

Ilm kylm, taevast kahvatu, tänavail lumine kõnts. Nagu kuju Pierrot.

— Tule einestama, — hywab Colombiina.

Arlekiinile löövad silma valusad nõelad. Pierrot vilistab.

— Istun.

Saabub öö. Ronib omil jalgel paks tõusik. Hyppab selga Pierrot. Torkab sõrmed lihha. Paks a'ab nina pysti, tolgutab jalga, juukstest voolab rasv.

Majad hääletud. Itsitab Pierrot. Tõmbab välja pekise sõrme. Pistab suhu. Liha maitse.

Koguvad paksu ymber kolm. Tantsivad hullu. Hyppab mehe päälaele Pierrot. Sirutab välja käe. Pateetiline hye:

— *Sarkasm!*

Vihane elu. Läbielamus. Tõus ja mõõn. Vihane elu.

1922.

*

REVOLUTSIOON.

Vana pime naine seisab ikka säääl tee lahkemel. Keset rahva voolamist toetab ta end jändrikule kepile.

Kui saabus mässu teade, siis tormasin tast mööda, et jõuda linna. Säääl pystitati mälestussammast Suurele Rahvapoiale. Vabadusväljal voogas inimestest. Marsist värises vägev kohin õhku. Laotustest kostis hydroplaani naer. Mõistusudu mäsis linna.

Tõusid punased lipud all pääkiriku. Veriste madudena painasid rahvahulke. Looklesid elavatenä sydamesse. Internatsionaal kui määratu hoige tungis ydini. Lendas mõõtmata spiraalina taevasse. Mälestussambale tõusis Revolutsionäär ning pildus sääält sõnu kui vahedaid nuge. Ent mu nahk oli kui Achillese nahk, kõik pörkasid tagasi. Sest nägin mõistusudu linna kohal.

Ma hiilisin naerdes sinna kun lõõmas revolutsiooni lõõsk.

Milline vormide naer!

Tõttasin koju. Osutin pilti mis seinal. See oli Inimese karrikatuur, kes võitleb väikeste nägemata loomadega.

Mu naeru väärised vaid kõik ja tyhjused. Vaatasin aknast välja. Pime naine seisis ikka oma kohal.

Teenäitaja mitme tee hargnemisel.

*

MARTYURIUM.

Kisaden leegitsevad õised tuled.

Sammub läbi taevaste maskiga mees. Laskub alla maale. Jalutab linna tänavail.

Tervitab tänavydruidid, hulkureid, joomareid, tapjaid ja äraneetuid. Ta maski alt langevad neile kannatuspisarad. Tänavale jäävad need sätendama kui kalliskivid. Äratõugatute kari hirvitab ta yle, tahab kiskuda maski näolt. Ent see ei lange vaid kasvab näoga yhte.

Mees vaatab abiotsides avarustesse, kust tulnud. Säääl heliseb mõõtmatu tyhjused. Ta haarab sydame kahe käe vahele ja kurdab enese pärast. Poleks ta sammund tähtede teel, oleks võind yhes olla äratõugatutega.

Nyyd jääb talle veel tee — *Suur Martyyrium.*

Kannatused ja valud saavad toiduks.

Poet elab. Maailm saab ta sydameks.

—————

H E N R I K A L L A R I

Majo.

Jubilul! c'ielo kaj tero —
 alvenis florada monato
 Majo
 gajo
 regas en Naturo verdig'inta
 Kosmo trilas
 Suno brilas
 Univers' lirilas
 la tuta krez'aro ditirambas al ti-kiu c'ion
 vivigas
 Sunon briligas
 Majon venigas
 mi homo mi
 sentas degelanta la vintran glacieron enbruste
 miaj histoj soifas sunon
 pulmoj oksigenon
 naturan
 mi forkuras el la urbo-malliberejo
 kaj iras
 kie estas verdo floroj libreco
 kie flirtas papilioj
 kantas kukoloj
 lirilas alandoj en sunoza bluaero
 kie sunradioj 'as kiel spermo di viro
 gravediganta beljuninon je sana forta
 bubeto
 Majo! Majo! Majo!
 la blanka frosta vintro mortigis en
 mi g'ojon
 mi kadavre odoris
 mi palis
 malsanis

sed nun mi sentas kiel forto ekkreskas en mi
 miaj vangoj rug'ig'as kiel rozo
 okuloj ekbrilas kiel suno
 min parfumas
 floroj de
 paduso siringo primolo trolio nemorozo
 mia koro junbovide g'ojsaltas en la brusto
 sango mare mug'as en l' angioj
 mi denove ekvivas
 mi ekhomas
 ekdias
 Majo
 monato de amo
 amindumas kolomboj tetroj hirundoj
 Suno kaj Tero
 en rug'aj belfloroj mi junulo muskoloza
 c'irkau'brakas karesas virginon
 diinbelan bluokulan rozbus'an molmanan
 lipo trovas lipon
 kismielo
 forgesig'o
 Suno
 lumfontano
 s'prucigas sur nin radiperlojn
 kristalajn orajn brilantajn
 Majo! Majo!
 ho
 ne pasu
 nin ne lasu
 for
 monato de floroj kaj amo
 Majo!

MEIE KYLANIMI.

Võhiku tähepanekuid
Eesti kylanimest.

Kena ja kaunis on meie kylanimi¹⁾. Alguses aravõitu, vallutab ta su lähemal vaatlusel; ebameelik esialgu, võib ta sind ligemal jälgimisel. Loorit loodusillu, riietet rahvarõivi, kyllastet kevadest ja karastund ajatuulist anastab ta armsana sõnaakkordina hinge ja sydame. Olgu Easte, Igaste, Sudeste, Vakiste Karaski, Juminda, Lutepää, Läteniidu, Ōbesalu, Ubakalu, Siugumetsa, Rāpomõtsa, Aravete, Vetepere, Aleniidi või Ōvanurme — ikka osutub ta omane, koitub kodukohane, kōditab kōrva, kui muistses, ajast uugama jāand ōrn hōbekellukene...

Loodusarmastaja on meie kylanimi.²⁾ Ikka on tal tegemist mõne allika, oja, järve, jõe, ranna, neeme, soo, saare, metsa, välja, salu, palu, nõmme, nurme, aru, kuru, kõnnu, kõrve, laane või vainuga. Ehk jälle ta lainand nime mõnelt loomalt, kaljult, orult, puult. Otsekohese laenu ebaõnnestumisel nimetab ta end lihtsalt: Tagamäe ehk Mäetaga, Pealsekivi ehk Kivipealse, Ääreranna, ehk Rannaäärse, Alltamme ehk Tammealuste...

Tagasihoidlik kuid põhjamaalikult tõsine on meie kylanimi. Selleks on teda sundind ajalooliselt kestvad ja karmid murepäevad. Missugused pikad murelauseid võib väljalugeda kylanimedest: Levalõpme (Ellamaa v.), Liipeksi (Kolga v.), Kūlaaseme (Aru), Matapera (Viljandi), Mõislope (Varangu), Katkutaguse (Sõmeru), Ohekatku (Kehtna), Verilaske (V. Võidu), Puhtaleiva j. p. t. kylanimed. Ajaloolisest kurbusest kõneleb ka see lõpmatult igasugu variantes korduv mõisanimi kylanimes (Mõisapõllu, Mõisametsa, Mõisakyla, Suuremõisa, Mõisataguse j. p. t.).

F. Sannamees:

Skits.

¹⁾ Käesolevas kirjutuses on tarvitet St. Keskbüroo rahvalugemise maakundlikke väljaandeid ning Posti-Peavalitsuse asumite nimekirja kui ka teisi vähemaid allikaid. Venekeelse kylanimega Petseri maakunnas, Alutagusel ja Narva-jõe piirkunnas pole arvestet.

²⁾ Harjumaa 679 kylast kannavad 339 loodusliste esemete nime ehk vastavaid sõnayhendusi. (St. Keskbüroo 1922. a. Yldrahvalugemise andmed. Harju maakund).

lõpulis Saksa asundusis¹⁾. Kuna isikunimes võõrapärasusega ollakse enam harjunud mõjub kylanime väärrollus teatud määral üllatavalt, võõrastavalt ning kõik Peetruse, Leonora, Romanovi, Siberi (3 küla), Gatsina, Ukraina, Saratovi, Krimmi kui ka Soldati, Ranitsa või Vaksali taolised kylanimed mõjuvad otse eemaletõukavalt. Õnneks on niisugust nime vähe. Võrdlemisi kodustund, kuid siiski võõrapärane on ka meie kirikute ja kihelkundade nimi, mis katoliku aegsete pyhade värvikandjana on peasjalikult hebrealadina pärane (Jaani, Madise, Peetri, Maria-Magdalena). Yldiselt on aga meie kylanimi ilus ja puhas.

Endine tüübiline Eesti kylanimi seisib tavaliselt koos kahest yheks yhendet sõnast, liitsõnast millest esimene osa mängis täiendava atribuudi osa²⁾. Nimi pyydis ikka väljendada miskit mõtet, anda miskit lyhendet lauset: Aegviidu (Lehtse), Eaotsa (Prangli), Häädemeeste (Häädemeeste v.), Hanikase (Orava), Jätokolga (Venevere), Jalalõpe (Võhmuta), Karisöödu (Mõniste), Kerepealse (Vastseliina), Koiduvälja (Pärsamaa), Koodiorge (Holstre), Kynnapõhja (Voka), Lõpemetsa (Kabala), Liigalaskma (Maasi), Loodevälja (Nõmkyla), Lapetukma (Valguta), Mereäärse (Paatsalu), Mustahamba (Laitsna, Nursi), Mäletjärve (Mäksa), Naestevalla (Loodi, Haimre), Naistevälja (Nõmkyla), Oda-lätsi (Kihelkunna), Pikasöödi (Ravila), Pada-kõrve (Alatskivi) Pahapilli (Mustjala), Palamulla (Rapla), Pealsekivi ja Rahametsa (Alatskivi), Saarnakõrve (Triigi), Sandiväsitaja (Paasvere), Sigapusma (Koigi), Siugumetsa (Kirna, Väätša), Soodevahe (Rae, Torgu), Sookuninga (Jäärja), Sookaera (Nabala), Sääsekõrva (Luunja), Tiirhanna (Meremäe), Tiluhallika (Saksi), Utokolga (Rannu), Uduhallika (Kõo), Uiborindu (Põlgaste), Vaestemaja (Nursi), Vahakulmu (Saksi), Vaskjala (Rae), Vetepere (Albu), Vihasoo (Kõnnu), Vanakubja (Mustjala, Rägavere), j. p. t. Yldiselt pysis kylanimi kahesõnalisena³⁾.

Kahjuks näitab see endine mõttekas liitsõnaline kylanimi kiiret kadumise tendentsi. Endine pea (pää, päe) on muutumas — pa, pe, be-ks (Sompa, Vallipe, Lõbembe) ehk näitab lihtsalt kadu (Vitipea — Viti, Luulupea — Luulu). Samuti on kadumas ka mäe: *Vallimäe* — Valma, *Villamäe* — Villama, *Ääsmäe* — Ääsma, *Jalgsemäe* — Jalgsema, *Sutelepamäe* — Sutelemäe — Sutlemäe — Sutlema⁴⁾, *Kärsamäe* — Kärsma ja palju teisi⁵⁾. Läänemaal, Saaremaal ja Pärnumaal on muutumas ja tähenduslikult kadumas endine rootsipärane *by* — *kyl* a nimeline lõpp: *Ääsby* — Osbi, *Lillyby* — Lilbi jt. Yldiselt näib, et pikemad ja algupärasemad kylanimed on paremini pysinid eraldet paikes ja

F. Sannamees:

Skits.

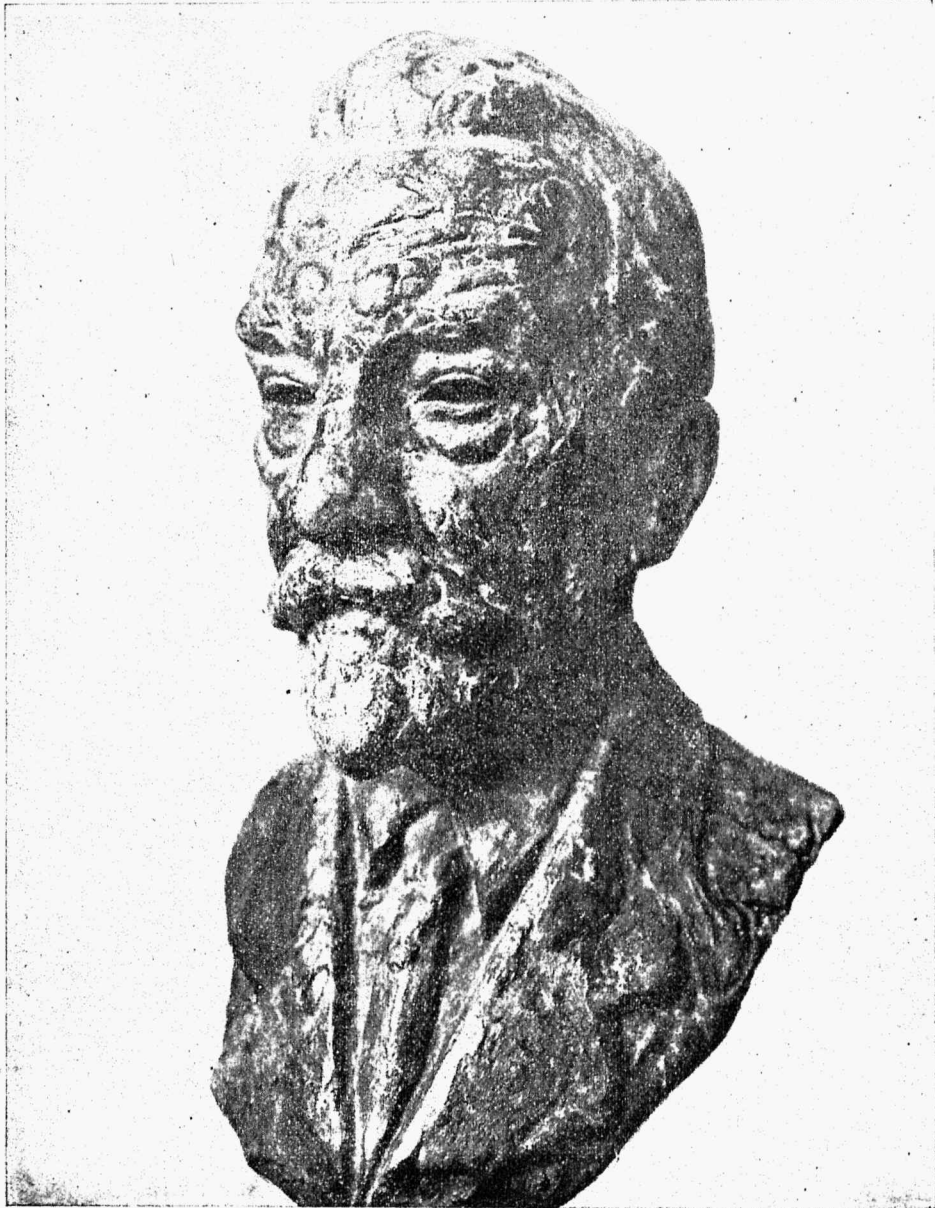
¹⁾ Enam võõrapärasust leidub üksikuis mõisa kaudu omandet saksa ehk venepärases valla nimes (Einmanni, Heimtali, Pjuurmanni, Kaarli, Peetri ja Aleksandri vallad).

²⁾ Analoogiliselt talu ja isiku nimele. Teatavasti oli ka endine talu nimi kahe ja enam sõnaline Sepa Mihkli, Siimu Reinu, Undihaugu Jüri, Reinuhansu Rein jne.

³⁾ Harjumaa 679 kylast on 312 ehk 46% kahesõnalised. 54 end. mõisate ymber koondund asundusest (1922 a.) oli aga yhesõnalist asundusnime 34, kahesõnalist 20 ehk 37%. Saksakeelsel mõisanimel oli tendents lyhendada eestikeelset kohanime, mis võiks olla rouget annud moonutusiks (Haanjõe — Annia — Anija, *Jäne-lepa* — Jerlepa — Järlepa, *Sutelepamäe* — Sutlem — Sutlema jpt.).

⁴⁾ Võimata praegusel harilikul kyaelanikul „Sutlema'-s“ äratunda *Hundilepamäe*!

⁵⁾ Kursiiviga kirjutet nimed näitavad *olete* nime.

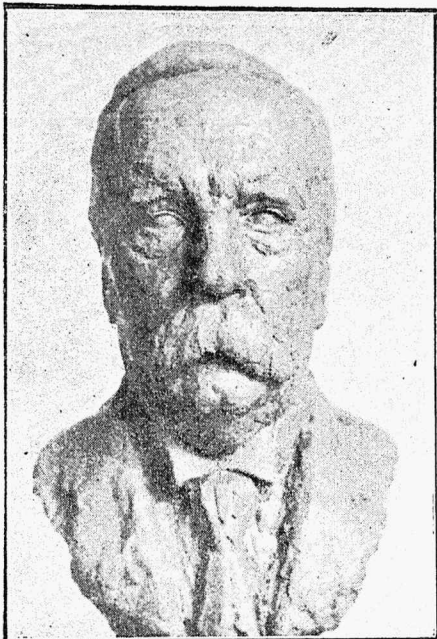

F. Sannamees:

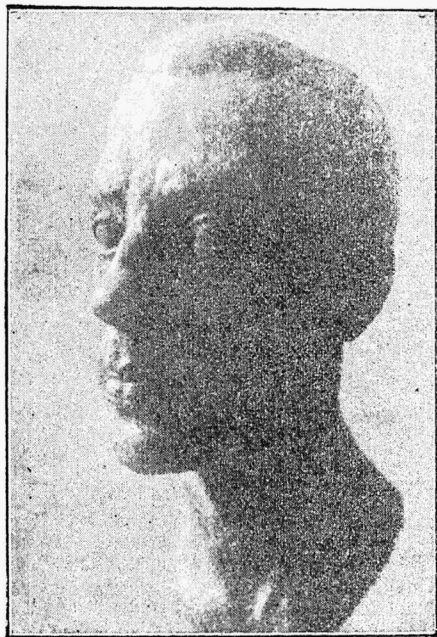
A. KITZBERG.

metsanurkes, eemal raudteist. Elavam liikumine on pikemate kylanimede kõrval võtnud tarvitusele lyhema raudtee läheduse tehnilise arenemise kiiremast rytmist tingit nime, mis harilikult pikema nime väljatõrjumisega lõpeb¹⁾. Nii leidub Paasvere, Avinurme, Varbola, Triigi, Järvakandi, Vigala, Märjam, Aleu, Veinjärve, Väatsa, Alatskivi, V. Põltsama, Vana-Suislepa, Kärstna, Koonga, V. Vändra, Taagepera ja Lõve valdades ning kogu Saare- Võru- ja Petserimaal veel palju hnvitavat kylanime. Kuidas pikemast nimest saab lyhem, sellest mõned näited: Ölbiku—*Aalbyviek* (Oolkylalaht), Allika—Pirsuallika, Jnurme—*Hiienuurme*, Kaasiku—Kaasikutaga, Kasti—Metsa-Kasti, Kirila—*Kirikuvalla*, Kolga—Kolgametsa, Kurge—*Kurgjõe*, Laikma—*Laikmaa*, Luimäe—*Luigemäe*, Lõuka—Toomalõuka, Palu—Palupera, Ranna—Kostiranna, Saare—Jaanisaare, Salutse—Salutaguse, Sootsa—Sootsa jt. Sageli antakse aga endise nime asemele hoopis uus

¹⁾ Raudteede ja elavama liikumise läheduses tekkivad sageli uued asulad jättes kõrvale endised kohad ja kohanimed: Mõisa kyla end. nimi Pällaste jt.

F. Sannamees: ANTON JÜRGENSTEIN.

F. Sannamees: VOLD. KANGRO-POOL.

nimi: Rida—Uuskyla, Vodja—Kurjavere, Loo—Kerbukyla jt. Huvitava kylanime liigi annavad niinimetet „kahanimelised“ kylanimed, kus kahest sõnast koosnevas nimes kumbgi osa tahab olla täiesti iseseisev:

Araka—Sööni	} (Tõstama),
Laagitse—Kuldi	
Värati—Suti	
Oraste—Vaino (Taali),	} (Vigala),
Pruuna—Kõrve (Lehtse),	
Araste—Tamma	
Koaste—Rumma	
Haibu—Kustja (Kernu),	
Laisari—Sobli (Hageri),	
Turu—Rassi (Olustvere),	

Maeru—Siili (Keila),
Aabla—Kolga (Kolga),
Massu—Kilgi (Saulepi),
Tudu—Suigu (Roela),
Restu—Korjuse (Sangaste),
Tõdva—Kõnnu (Vohnja),
Mäe—Aiasta (V. Otepää),
Mäe—Lükka (Nursi),
Kipi—Koovi (Lümmada),
Kestla—Oidu (Pyssi),
Aula—Vintri (Loona) jpt.

Kumbagi sõna iseseisvusest kõneleb asiolu, et niisuguses nimes sõnade järjekorda vahetada võib. Nii kõneldakse Kolga—Abla kuid ka Aabla—Kolga¹⁾.

Enam kui kahest sõnast koosnevat kylanime leidub Eestis vähe: Maanteeäärse k. (Ravila), Kastnametsakylje ja Murrumetsakylje (Tõstama), Looritsmetskyla (Ahja) j. t.

Huvitav on jälgida kylanime territoriaalset levinemist. Nii on igal nimeryhmal oma teat kindel piirkund, mis võib olla tingit looduslisist, keelelisist ja muist iseäraldusist. Nii on Põhja-Eesti rannamail võrdlemisi levinend p e a (pää) lõpuline rahvalik kylanimi ulatudes isegi Hiiumaa ja Saaremaa ning Peipsi rannale. Nimi on iga tahes randlaste-kalurite leitud ning tähendab miskit kaugele merele (järvele) eralduvat rannaküngast või kiviryhma. Eriti palju on selle lõpulist kylanime Viru ja Harju piiril Käsmu ja Loksas ymbruses (Letis-, Härja-, Lepis-, Tammis-, Vainu-, Päriss-, Kassis-, Suur-, Pedaspea jt.) Harjumaa on p e a kõnekeeles tavaliselt lyhenend p a-ks (Kasipa, Saupa)

¹⁾ Leidub isegi kolmenimelist kyla: Kulina—Uus—Aru (kyla), Ala—Ede—Hurda (Rõuge) jt.

ja Hiiu ning Saaremaal pe-ks (Õespe, Vallipe, Lõbembe, Üdipe jt.). Peipsirannal kaldutakse p ä ä poole (Kase-, Haapsi-, Pedas-, Tammispää jt.) Levinemist selgitaks väike tabel:

	pea	pää	päe	pa	pe	be	ba	kokku
Virumaa	9	1	—	3	—	—	—	13
Harjumaa	3	—	—	5	2	—	—	10
Tartumaa	2	6	—	—	—	—	—	8
Läänemaa	—	1	2	5	3	4	1	16
Saaremaa	—	1	1	2	6	1	—	11
Võrumaa	—	4	—	2	—	—	—	6
Pärnumaa	—	1	—	4	—	—	—	5
Järvamaa	—	2	—	1	—	—	—	3
Petseri mk.	—	2	—	—	1	—	—	3
Kokku	14	18	3	21	13	5	1	75

Ranna sünnitus on ka neeme lõpuline kylanimi missugust leidub peaaesjalikult ainult Harjumaal Tallinna ymbruses. Nii leidub Kõnnu, Kolga, Kodasoo ja Viimsi valdades 7 neemelõpulist kyla. Viimases on neid neli (Haab-, Lep-, Rohu- ja Tamme-).

Enam-vähem sisemaa nimi (vastandiks pe-a-le) on m ä e—m a. Esipaigal on siin endastmõistetavalt Virumaa ning Kasaritsa vallas leidub yksi 5 m ä e lõpulist kyla (Meego-, Mõisa-, Meelde-, Melsaja Mõlgamäe). Yldse leidub m ä e ja m ä e-st m a-ks lyhenend kylanime Eestis umbes 200 korda¹⁾. Maakundade poolest oleks järjekorras: Võru (30), Lääne (28), Viru (28), Harju (23), Tartu (21), Järva (16), Pärnu (13), Saare (11), Viljandi (8), Valga ja eestikeelne Petseri (á 4) nime.

Enam-vähem Peipsiäärne on p e r a—p e r ä (ots, järg, saba, tagune, taga) lõpuline kylanimi (Jõe-, Järve-, Lahe-, Palupera, Peratammiste jt.). Leidub teda Tartumaal 8, Võrumaal 4, Pärnumaal 5 ja Harju-, Viru- ning Viljandimaal á yks korda. Erilisen erineb Matapera kyla Viljandi vallas. Paraleelkujuna pera lõpulisele kylanimele esineb Põhja Eestis o t s a lõpuline kylanimi. Peaaesjalikult leidub teda Harju- ja Läänemaal (Haimre vallas Nõmme-, Põlde- ja Rassiotsa kylad). Kokku esineb o t s a kylanimes 24 korda.

Tähendusliselt lähedane eelmistele on n u r g a—n u k a lõpuline kylanimi. Esineb ta peaaesjalikult Tartu (Alt-, Metsnuka, Korbinurga), Viljandi (Metsa- ja Taganurga) ning Harjumaal (Aru-, metsa- ja taganurga). Yldse leidub teda kylanimes 18 korda. Lõuna-Eestis seltsib temale „k o l k“²⁾: Utokolk (Rannu), Sudesteholk (Moisekatsi) jt.

Tyybiline Virumaa nimi on t a g u s e (Alu-, Mäe-, Jõe-, Oru-, Soo-, Veskitaguse jt.) esinedes siin, eriti aga Alutaguses, 15 korda. Ka Harjumaal (7 k.) on nimi kylanimena veel laialt tarviteta (Salu-Veskitaguse). Tartumaal (5 k.) tuntakse ainult t a g a (Soo-Järvetaga). Endine genetivi -n on pysind veel ainult Kuikatsis Valgamaal (Soon-taga). Osalt on sellel tagasõnal kalduvusi muutuda t a g a nimeliseks eessõnaks: Taga-Võõbu (Anna), Taga-Jalasto (Pyssi) jne.

M e t s a sõna on eestikeelses kylanimes tarvitusel umbes 170 korda, seal juures puhtal kujul ainult 28 juhtumisel (2 M e t s a kyla Rapla v.). Erikohale tuleb Pärnumaa 34 nimega. Järgnevad Tartumaa (31), Viljandi (17), Saare (15), Viru (15), Järva 14), Võru, Harju (12), Lääne (10) ja Valga 5 nimega.

¹⁾ -ma lõppude juures tuleb kahelda kas nad on tekkinud sõnast m ä e või m a a.

²⁾ Viedemanni sõnaraamatus: kolk, kolga = Vinkel, Ecke, District, Anger, Meerbusen, Vorhaus; kolangaine = nurganine.

F. Sannamees:

JUHAN JAIK.

F. Sannamees: ED. VIIRALT.

Puudest omab kylanimes esikoha tamm, esi- nedes siin yle 60 korda ehk sama palju kui teiste puude nimed kokku. Osalt kõneleb see meie esi- vanemate lugupidamisest tamme vastu kuid ka sellest, et Eestis enne tamme tuntavalt laiemalt leidus kui nyyd. Eriti tammerikkad (kylanime- järgi otsustades) on olnud Virumaa (9 kyla), Tartu- maa (6 kyla, 3 asundust), Harjumaa (4 k. 4 as.), Petserimaa (8 k.),¹⁾ Läänemaa (7 k.), Võrumaa (6 k. 1 as.) ja Järvamaa (5 k.). Vaesemad näivad olema Viljandi ja Pärnumaa.

Jõe ehk oja nimetust kylanimena kas- yksi ehk yhenduses tuleb ette 91 korda. Eriti sage- dasti Virumaal (21), Läänes ja Tartumaal (12 k.), Pärnumaal (11 k.), Harjus ja Järvamaal (10 k.), Viljandimaal 6, Võru 4, Saare 3 korda.

Tyybiline Eestile on soo. Imelikult pole siin siiski esipaigal Pärnumaa — arvatavasti on väikseil soil enam nimeandmise võimet kui Pärnu suursoil — vaid Viru (21 k.), Pärnu (18) järgneb alles teisel, Harju (17) kolmandal ning Tartu (13) neljandal kohal. Yllatavalt eesotsas pysib ka kõrge Võrumaa oma 9 kylanimega (voorude ja kyngaste vahelised väikesed umbsood). Yldse esineb soo kylanimes 86 korda, mis meie

umbes 7000 kylanime juures teeb yle 1%. Genetivi -n on pysind: Soonda (Muhu- Suure v.), Soonlepa (Suuremõisa) ja Soontaga (Kuikatsi).

Järve sõna yhenduses kylanimega esineb 42 korda. Ka siin on 13 juhtumisel kaassõna kadunud. Enamuses on nimi Tartumaa (13) ja Võrumaa (10) vähemal määral ka Harju (4) ja Viljandimaale (4) omane mujal esineb ta ainult yhe ehk kahe kylanimega.

Saare esineb kylanimes 126 korda sellest 16 juhtumisel yksinda s. o. kaas- sõnata, mis võib olla ajajooksul äralangenuid. Rikkamaid selles nimeyhenduses on Tartu ja Võru mk. (à 22 k.) ja Viljandi mk. (23 k.). Järgnevad Viru mk. (19 k.), Saare mk. (15 k.), Järva mk. (5 k.), Lääne mk. (3 k.), Petseri (2 k.), Harju ja Valga à 1 kyla. Välja paistavad Avinurme vald Tartumaal (Saare ja Kaevu-, Kodu-, Lauri-, Lepik-, Peebu-, Rehe-, Sällik-, Tamme-, Teadu-, Tõnu ja Aniksaare kylad) ning Kõo vald Viljandimaal (Arja-, Kangru-, Kobin-, Maisk-, Räpu- ja Võhmasaare kylad ning üks Saare kyla).

Huvitava Põhja-Eesti kylanime liigi annavad pere lõpulised sõnad. Vastandina peale, mis esineb enam rannas, on pere sisemaa nimi. Eriti on selle lõpuline kylanimi levinud Harjus, kus asub 12 selle lõpulist kyla. Esikohale tuleb Rapla vald Kaere-, Kase-, Salu- ja Tapupere kyladega. Leidub ka Juta-, Lelle-, Mõre-, Nõmme-, Saare-, Vao-, Voore-, Võsu ja Äärepere kyli. Kokku esineb perelõpuline sõnakombi- natsioon kylanimena 44 korda, sellest peale Harju Virus 12, Läänes 4, Tartu 3, Pärnu- maal 6, Järvamaal 3, Viljandimaal 2 ja Valgam. 1 kord. Pärnumaal leiduvad Ea- ja Eidapere; Kaapre, Jõõpre, Salebre (*Salevere, Salupere*) ja Perekyla; Viljandimaal — Metsapere ja Saarepere; Järvamaal Vete-, Tänna-, ning Alupere; Tartumaal Palu-, Jõe-, Käre- ja Kaarepere. Nimi on niivõrd sisemaline, et laiendades Põhja-Järvamaa veidi homikusse ja õhtusse, tuleksid Viru, Harju, Lääne ja Pärnu -pere kylad kõik Järvamaale²⁾.

Huvitava jätkuna -pere lõpulisele kylanimele on Kesk-Eestis levinud -vere lõpuline kylanimi. Näib nagu oleks selle sõna lõpu — tähendus sarnane — synoniimne -pere-le. Ka levimises puudub vere-l kindel joon ning asub igal pool pere piir-

¹⁾ Ka vene kylad juure arvatud.

²⁾ Pere lõpuliste kylade hulka tuleks arvata ka Loopre (Käo, Pajusi), Espre (Arukyla), Nõmbra (Hageri), Ambra (Esna), Taabri (Tammistu), Kapra (Laimjala), Lembra (Kryydneri, Seli), Kobra (V. Väandra, Toolama), Tabara (Riisepere) jpt.

kunnas ka vere-sid. Oletada tuleb -p e r e -v e r e stumist lõunast põhjasse. Kogu see toiming võiks olla syndind häälikseadusisel põhjusil. Nimelt võiks siin pääteguriks olnud olla nime lyhenemise tendents, mille tõttu esimese sõna lahtine silp muutus kin-niseks, mis omalt poolt tingis p pehmenemise v-ks (*Kaugpere*—Kaukvere; *Kandipere*—Kantvere; *Jänistepere*—Jänistvere jne.)¹⁾ Kaasa on selleks ymbermoonutuseks muidugi mõjunud saksakeelne mõisanimi²⁾ ning arvatavasti algas see toiming varsti sakslaste siia tulekuga. Ka tähendusliselt on paljude -vere lõpuliste nimede juures selgesti tunda -p e r e mõiste³⁾ Oletada tuleb et paljude praeguste pere ja vere lõpuliste kylade kohal asusid endiselt üksikud pered. Asubki neist teadupärast suurem hulk soode ja metsade ääres. Ajajooksul aga muutus pere nimi kohanimeks ja kandus yle kylale⁴⁾. Nimi on ikka liitsõnaline. Levinend on ta eriti Tartu (80 kyla), Viljandi (60 k.), Järva (34 k.), ja Viru (49) maakundades. Virumaal on ta levinend peaasjalikult (^{3/4}) p e r e piirkunnas Virumaa kirde nurgas Tartu- ja Järvamaa vahelises sosis; Harjumaal (20 k.) — Järva maakunnaga kokkupuutuvais osis. Peale nimetute on v e r e veel Läänemaal (24 k.), Saare- 12 ja Pärnumaal 14 k., Võru (3 k.), Petseri (2 k.) ja Valga mk. (1 kyla). Kokku pere lõpulise kylanimega (44 k.) annab vere (286 k.) umbes 330 kylanime, mis teeb 4,3% kogu eesti kylanimest. Isegi paarkymmend valla nime on annud vere lõpp. Silma torkavad -vere lõpuliste kylanimedega Kuremaa vald (8 k.) Tartu ja Kõo (8) ning Imave-re (7 k.) vallad Viljandimaal. Huvitavalt esineb Käos ja Pajusis *perede* keskel Loopre.

Kui -pere, -vere on tyybiline Kesk-Eestis, on p a l u—p a l o seda Lõuna-, õigem Kagu Eestis, peaasjalikult Võrumaal. See ilus sõna on kirjakeelest kadumas. Tähendab ta Viedemanni järele nõmme, liivast ja kõrget kuusemetsa ehk kõrbend ja põõsastund lagendikku⁵⁾. Yldse esineb sõna kylanimes 41 korda sellest Võrumaal 18, Tartumaal 9, Viljandi 5, Harju- ja Järvamaal à 3, Petserimaal 2 ning Virumaal 1 korda. Et sõna kõrget ja liivast paika, metsa tähendab selgub juba nimest (Kõrge-, Kare-, Liivaku-, Voorepalu) ning loomulik, et p a l u on levinend peaasjalikult Lõuna-Tartu ja Võru-maal, kus niisugust kõrget palu leidub palju. 38 nimest on järgsilbi o pysind veel 11 korda Võru ja Petseri maakunnas, kus leidub ka 4 palo nimelist kyla. 8 Palu kyla lei-
duvad peaasjalikult Harju, Järva, Tartu ja Viljandimaal. Arvatavasti kaob Lõuna-Eesti o varsti u pealetungi ees.

Yks ilusamaid kylanime Põhja-Eestis on s a l u yhendused, mis aga kahjuks ka on kadumisel. Vastandina Kagu-Eesti palule, esineb salu peaasjalikult Loode-Eestis Harjus 12, Läänes 8, Pärnumk. 8, Virus 8, Järvas 5, Saare- ja Tartumaal à 3 korda. Valga, Võru ja Petseri maal ei tule teda kyla nimes sugugi ette. Kokku esineb sõna kyla nimes 48 korda ning (mahaarvat 4 juhtumist kus liitsõna arvatavasti juba kaduda jõudnud) ikka miskisuguses sõnaliidus andes nii 44 ilusaimat kylanime Eestis. Vaevalt leiaks keegi ilusamat kylanime kui on: Easalu, Hagusalu, Ihasalu, Käosalu, Ōbesalu, Jumsalu, Loo- ja Lohusalu, Regisalu, Tyrisalu või Yrtsalu⁶⁾. Salu (= salk) tähendab

¹⁾ Võrreldagu hääldamisel Alast-, Erast-, Jänist-, Kauk-, Lack-, Olust-, Pal-, Pillist-, Pupast-, Raugast-, Reast-, Sulust-, Taadik-, Unuk-, Väägpere ehk vere. Otsus kergema hääldamise mõttes langeb muidugi viimase kasuks. Analoogia mõjul aga muutus pere vereks ka seal, kus see just tarvilik poleks olnud.

²⁾ *Tagapere* — Tagafer; *Vaimupere* — Vaimastfer jne.

³⁾ Võrreldagu: Ala-Alu-Eha-Iga-Illis-Jüri-Jõe-Kella-Kase-Kesk-Kiige-Kuhja-Kulla-Lelle-Lähe-Muda-Mulla-Nacla-Onuda-Pööra-Raba-Reas-Rand-Taadik-Tõnu-Vene-Villa-Vilu-Tõnu-Väsi v e r e ehk p e r e eriti aga Taga- Kesk- ja Lähevere ehk p e r e. Huvitav on ka asjaolu, et paljudel juhtumistel esinevad ühedel tüvedel nii vere kui ka pere. Nii leiduvad Alupere ja -vere, Jõepere ja -vere, Kaerepere ja -vere, Kasepere ja -vere, Kärepere ja -vere, Mälipere ja -vere, Palupere ja -vere ja Sulustvere (Sulustfer?) ning Sulupere. Paaril juhtumisel on isegi kahesugused nimed praegu tarvi-tusel (Salevere ja Salebre = *Salupere* — Koonga vallas; Jänistre ja Jänistvere = *Jänistepere* — ka Koonga vallas). Kaius esineb Palipere ja Palivere.

⁴⁾ On olemas muu seas kuus Kurevere kyla (Massu, Martna, Velise, Sangaste, Nabala, Kihel-konna) ning kõik asuvad soode läheduses ja metsade keskel, kus suuri kylasid olla ei saanud.

⁵⁾ Vaata: Aavik, Uute sõnade sõnastik.

⁶⁾ Esinevad ka: Salomäe (Padu), Salukyla (vere), Saluala (Päidla), ja Salutaguse (Kaiu, Kohila, Veinjärve, Koluvere, Paasvere).

Viedemanni järele¹⁾ kyngast soos. Sama tunistab ka „Soosalu“ mis kylanime (Albu, Sooniste, Enge) esineb kolm korda. Selles tähenduses on nimi just omane Harjumaa loode osa ja Lääne homikupiiri soiste rannatasandike harvatele kyngastele, kinkudele ja kinkkynnistele, kus ka salu nimi kõige sagedam. Sageli esineb nimi yhenduses puudega, millistest koosneb salu: Haabsalu (Haavasalu), Kuusalu (Kuusesalu), Tamsalu ja Kasesalu.

Sagedam salu- ja palulisest kylanimest on n õ m²⁾. Yhenduses ehk yksi annab ta kokku 65 kenat kylanime. Kahjuks on neist 31 juhtumisel kaassõna — kui ta olemas olnud — kadunud ning yksi Läänemaa annab 10 „Nõmme“ kyla. Nime piirkund vastab salu piirkunnale, mahaarvat üks Viljandimaale eksind „Nõmme“. Tähendusena on Viedemanni seletus: Heide, hügeliger Sandboden. Ka siin on ilusaid kylanime: Kõllu-, Kari-, Kase-, Kivi-, Kolla-, Öri-, Paade- ja Sininõmme või Nõmmepere, -sauna, -otsa, -metsa, -aluse jne. Leidub Läänes 18, Harjus 17, Virus 10, Tartumaal 8, Järvamaal 5, Pärnumaal 2 ja Viljandimaal 1 kord.

Võrdlemisi yle Eesti peasjalikult aga Homiku ja Kesk-Eestis on levinend a r u — a r o andes mitmesugusis yhendusis nime umbes 80 kylale. Tuntuim on nimi Järvas (14 k.), Virus 15 ja Tartum. 15 kyla. Järgnevad Viljandi 9, Harju 8, Lääne 8, Pärnu 7, Võru 3 ja Saare 2 kylaga. Liitumisi eessõnaga (Koidu-, Oti-, Veskiaru jne) on 17, järelsõnaga (Arula, Arusaare, -villa, -välja, Arustasauna jne) 39 ning 19 juhtumisel on järelsõnaks kyla (Arukyla kyla jne).

Kui Järvamaal a r u, siis Tartumaal n u r m³⁾. Sõna annab 48 yliilusat kylanime. Sellest Tartumaal 14, Virus 10, Harjus 7, Läänes 4, Järvas ja Võrus 3, Viljandi 3, Saaremaal 1 ja Pärnumaal 2 kyla. Leiduvad: Avi-, Härja-, Kure-, Kassi-, Hiie-, Lasi-, Helle-, Mõisa-, Paade-, Pori-, Raua-, Siberi-, Soo-, Tupe-, Tõre-, Uue, Vahe-, Vare-, Viru-, Yks-, Yle-, Near-, Oo-, Pihe-, Pikk-, Päi-, Uue- ja Övanurme.

Võrdlemisi yhetaoliselt yle Eesti esineb k õ n n u — konnu — kannu — kunnu (?)⁴⁾. Leidub Harjumaal 8, Tartumaal 7, Võrumaal 6, Viru, Viljandi ja Saaremaal 3, Järva- maal 2 ja Läänemaal 1 kord. Ka siin on kenu nimeyhendusi: Ahe-, Allik-, Haava-, Helle-, Hiie-, Isa-, Kere-, Kingo-, Laane-, Lemma-, Lae-, Räest-, Toosi- ja Vahakõnnu. Eriti rikas nimest on Järvakandi vald Harjumaal andes 3 Ahekõnnu, (Isa- ja Vahakõnnu) kyla.

V ä l j a figureerib 42 kylanimes. Vastandina nurmele on ta Põhja-Eesti nimi. Esineb Virumaal 14, Järvas 7, Harjus 5, Tartumaal 7, Saaremaal 4, Pärnum. 2, Lääne, Viljandi ja Valgamaal à 1 kord. Võru maakund nime ei tunne. Ka siin on huvitavaid sõnayhendusi: Aru-, Ande-, Andi-, Hiie-, Jõe-, Kesa-, Kilgi-, Kirila-, Koidu-, Kolga-, Kõo-, Kyyra-, Loode-, Metsa-, Männiku-, Niit-, Naiste-, Pärnu-, Paiste-, Pärtli-, Randi-, Risti-, Rode-, Saare-, Saue- ja Uuevälja. Omapäralsi on Nõmkyla vallas kus leiduvad Loode-, Naiste- ja Paistevälja kylad. Pääle nimetute leidub veel 6 Välja, 3 Väljaotsa ja 6 Väljataguse kyla.

L a a n — l a a s,⁵⁾ laane esineb kylanimes 22 korda. Laanterikkaim on Viljandi (6 kyla) maakund. Järgnevad Tartu 5, Võru 3, Valga, Järva, Petseri (à 2) ja Viru yhe kylaga. Loode-Eesti (Harju, Lääne, Saare) laant ei tunne. Ilusamad sõnayhendid on: Kaku-, Kivi-, Piiri-, Rõso-, Sika-, Sae- ja Tuhalaane ning Laanekuru, -metsa, -mõisa ja Laaneotsa. Liitsõna puudub ehk on see kadunud 11 „Laane“ kylal. Laatres Valgamaal asuvad Kangru-Laane ja Laane-Küti kylad⁶⁾.

1) Aaviku uute sõnade sõnastiku järele tähendab salu: mets, metsane maa.

2) J. Aaviku uute sõnade sõnastikus seisab: nõmm(e) — liivane, harimata väli, karjamaa, kus kanarpikku ja põdsasikku kasvab.

3) Viedemanni järele: Hochland, hohe Fläche, Feld, Acker. Aaviku järele: nurm(e) — põld (õuna-Eesti), väli.

4) Viedemanni järele: kõnk, kõnnu, konnu = kynk; Vüste, vässeriges, unfruchtbares Land.

5) Viedemanni järele: = dichten Laubwald auf feuchtem Boden; ausgedelente Flacke, Einöde; Aaviku järele: fihe lehtpuumets, suur lai mets; põline mets, kus pole inimeste asupaiku.

6) Laane lõpulisel kylad on arvatavasti olnud ka kõik praegused la lõpulisel kylad: Raidla, Tammela, Metsla, Lõõla, Randla, Palula, Toomla, Vihula, Karula, Kirila, Jaola, Lõmmela jne. Üldse esineb la lõpuline kylaniml umbes 120 korda. Nimelt Harjus 43, Saares 31, Hirus 22, Järves 15, Viljandimaal 5, Tartu 3 ja Pärnumaal 2 kord.

Erandina esinevad veel Harju, Järva, Viru ja Tartu maakundade kokkupuutumise piirkunnas k ö r v e kylad. Neist leiduvad Tõõra-, Pruuna-, ja Rauskõrve, Kõrve ning Kõrvenurga Järvemaal Lehtse (3 k.), Albu ja Ambla valdades; Padakõrve, Kõrvemetsa ning 2 Kõrve kyla Tartumaal Avinurme (2 k.), Alatskivi ja Raadi valdades; Suurekõrve, Kõrve ja Kõrveski Harjumaal Kolga, Kiiu ja Anija valdades ning Kõrve kylad Viru- maal Paasvere ja Vohnja valdades. Äraeksinud on üks Kõrvetaguse kyla Märjamaale Läänemaal ning Kõrve kyla Vastseliinas Võrumaal. Nimi näib olema leitud arvatavasti kõrgete voorte ja seljandikkude lagipäälseist, millel kypseb ja kõrbeb vili enneaegu. Kokku leidub Eestis 14 Kõrve kyla.

Veel haruldasem element kylanimes on kahtlemata k u r u, mis tavaliselt tähendab umbtänavat. Viedemanni järele tähendab ta nurka, pimedat koridoori, tänavat ehk aedadega piirat teed. Aaviku järele on ta pime vaheruum, vahekäik, väike kitsas tänav j.n.e. Imelik, miks meie uulitsa ja tänava vahelises tülis keegi pole tulnud selle nähtavasti õige vanale ja kenale eesti sõnale. Igatahes kõlaks näiteks Tallinnas väga meelitatavalt: Ahjukuru, Ehakuru, Jõekuru, Kukekuru, Karukuru, Kurekuru, Laikuru, Harjukuru, Virukuru, j.n.e. Kuru sõna on igatahes kirjakeeles täiesti kustunud. Kylanimesena on ta asukohaks kitsas Viljandi ja Valga maakundade kokkupuutumise piirkonn. Siin leiduvad: Laanekuru (Suislepi, Aidu), Metsakuru (Holstre, Kärstna, Taagepera, Riiduja, Aidu), Metskuru (Tuhalaane, Lõve), Järvekuru (Kärstna), Vahekuru (Kärstna), Väljakuru (Lõve) ja Tinnikuru (Loodi). Peake selle leiduvad veel Ambla ja Iisaku valdades Kuru ning Härjanurme vallas Kurukse kylad. Amblas tähendab ta nähtavasti kitsast ja pikka voore seljandikku.

Imelikul kombel pole kirja- ja kõnekeeles laiemalt tuntud v a i n u annud kyla-nime. Kylade nimekogus on torkanud silma ainult: Lakevainu (Kuimetsa), Vainupea (Vihula) ja Vainosaare (V. Väandra).

Oleme võhiku vaatepunktilt jälgind ligi 1700 kylanime, mis teeb ligi neljandiku Eesti kyladest. Täpset arvu ei saa juba sellepärast anda, et Eesti kyla mõiste sageli on väga ebatäpne ¹⁾. Igatahes nappub edasisvaatlemiseks ruum ²⁾. Kuid sellestki vaatlusest oleme võind mõndagi jälgida. Meie teame: 1) endine kylanimi on olnud liitsõnaline; 2) ta on võrdlemisi puhas võõrast elemendist; 3) kylanime liikidel on ja olid omad kindlad piirkonnad; 4) kylanimi on enamail juhul tingit looduslisest ymbrusmõjust; 5) Endine pikk ja ilus kylanimi on mitmeti kadumas ja mõttetuks muutumas; 6) Kylanimi võiks anda mõndagi praeguse kirjakeele rikastamiseks ja ilustamiseks.

Huvi äratada tähelepanekuiks ning endise ilusa kylanime alalhoiuks on nendegi ridade otstarb. Ning perekunnamise eestistamise päevakorral olles, poleks halb, kui eestistuksid ka Heimtali, Einmanni, Kaarli, Peetri, Puurmanni, Aleksandri, Pritsu, Iisaku, Romanovi, Peetruse, Aabrami, Lichtensteini, Lillenbachi, Karlshofi, Moortali, Marienruhi j. t. sarnased kylad ja vallad. Kindlasti on neilgi paikel omad vanad ja huvitavad eestipärased nimed, nii kui neil olemas on oma syndmusrikas ajalugu.

* * *

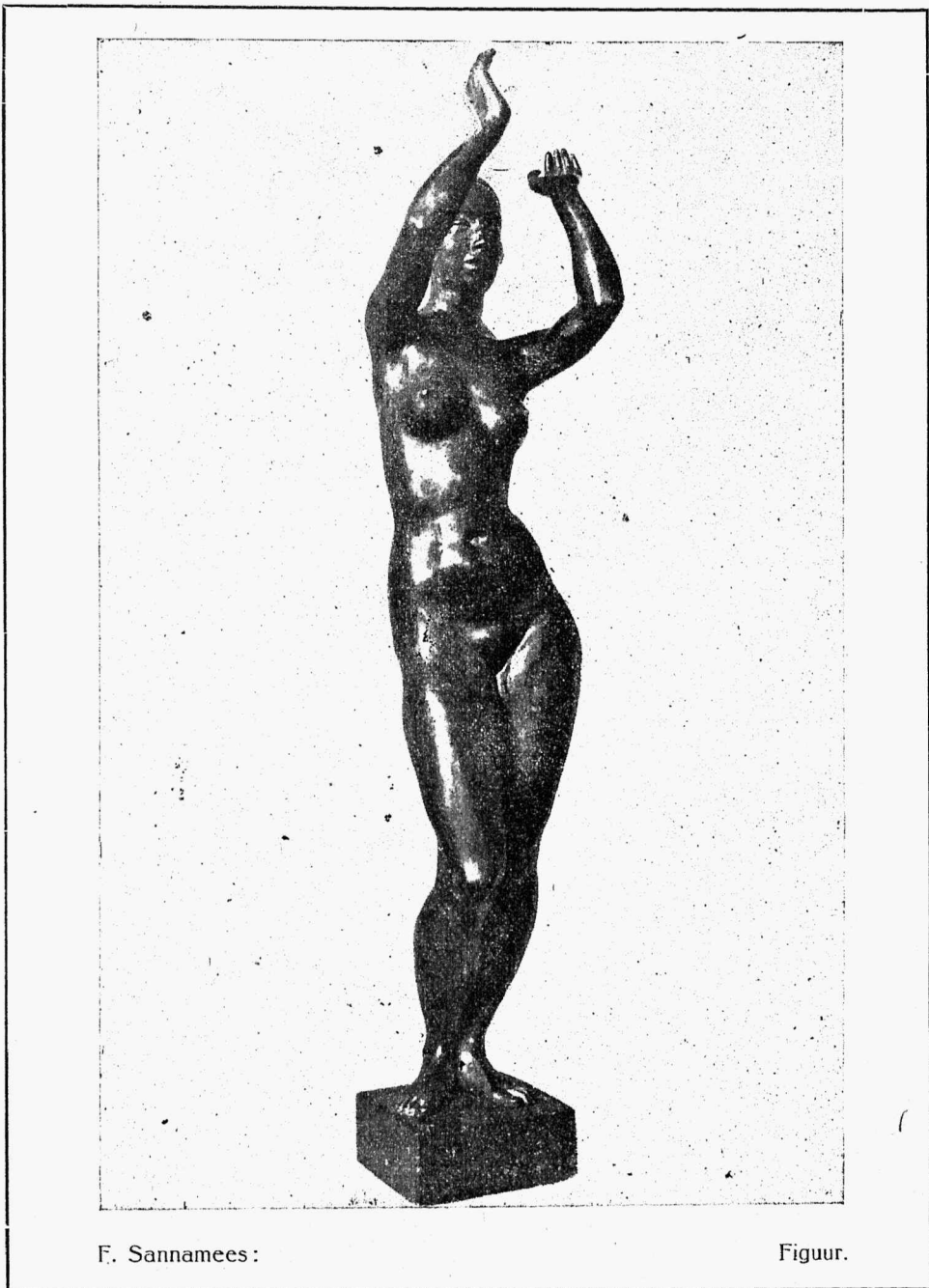
YENY osakundade nimi on enamuses kylanimi. Ei puudu iludused, nagu: Allikukivi, Avispea, Kasevälja, Kaberneeme, Kullamaa, Kuusalu, Kääsalu, Laekõnnu, Laanemetsa, Marimetsa, Metsanurga, Mäetaguse, Saadjärve, Sadrametsa, Tännasilma ja Varesmetsa.

Mõned neist on juba muutnud nime. Eriti ei lepi oma nimega Kääsalu osakund. Alguses (1924 a.) oli ta Käesalu ning nyid on liikumas kavatsus Joa nime järele, misugune nimi olla tuntum ja lühem.

Kallid kääsalulased! Jätke endile see Loode-Harjule omane ja tyybiline s a l u nimi. Jugasid leidub Eestis mujalgi, kuid kindlasti mitte Kääsalusid. Võimalik, et teie

¹⁾ On suuri rida- ja tänavkylasi, millede kyla kvaliteedi juures ei saa olla kahte arvamist. Enamuses on eesti kyla siiski hajakyla ning kui niisugune hajakyla seisab koos veel väikseist kääbuskylast, siis tuleb sageli kahelda kyla mõiste juures. Nii seisab näituseks autori kodukyla Päinurme koos viiest iseseisvast osast: Suurkyla, Ylejõe k., Palasi, Lähevere, Pätsavere.

²⁾ Kavatseme järgmises „Urikivi“ numbris kylanime vaatlust jätkata. Autor.

F. Sannamees:

Figuur.

eesmärgil järgneks nime muutmiseks siis ka Kuusalu osakund. Et Kääsalu saaks teatavaks, selle eest on juba hoolitsend teie vahvad näiteharulased, muusika harrastajad ja sportlased ning tahab selle eest hoolitseda ka „Urikivi“. See on kursuste ja kultuuri uputus mis väikseist Kääsalu kääbuskyladest ja Keila-Joa kivikaldailt vajub ymbruskunda. Kuid nime muuta tuleb teil siiski. Mitte mõtteta K ä ä salu, vaid kaksiktäishääliline ja mõttekas ning meie esiisade ilutundest ja loodusarmastusest kõnelev K ä o salu, nagu paika tunnevad veel vanemad salulased. Tehke seda veel tänavuseks kägude ja nime-muutmise hooajaks!

A. Meikop.

UUSI RAAMATUID.

Ed. Nukk. ELEGILISED LAULUD. „Leelo“ kirj. Pärnus. 1925 a.

See on juba kolmas luuletuskogu Ed. Nukk'ilt lühikese aja jooksul. Kuna tema esimene luuletuskogu „Rännakul“ andis valiku ta varemast areemisajast, „Trioletid“ olid lühema loomisaja produkt, siis „Elegilised laulud“ sisaldavad autori viimaste aastate töid, mille tõttu see raamat sisult on ühtlasem endiseist — kõik luuletused selles raamatus käsivad meeolusid või mälestusi.

Eduard Nukk selles omas viimases raamatus on ainete valikus väga sümfaatne, kuid nende ainete käsitsemine, nende edasiandmine on sedavõrd ebakindel, et vaid üksikud ta luuletused pääsevad mõjule. Raskepäraseid revolutsioonaaegade mälestusi kajastades tunduvad ka tema värsid rasked, konarised ja närvlikud rütmid, kuid need kumbki — aine ja vorm — käivad iseteed. Puudub tasakaal ja harmooniline ühtesulamine. Aine seesmine loogika pole tinginud vormi, vaid kumbki on sündnud omate. Selles mõttes rahuldavad meid vaid üksikud luuletused, näiteks „Linnavahi laip“.

Kokkuvõttes Nukki kohta võib öelda, et ta on luuletaja, kuid eestkätt luuletaja omas hinges. Ta oskab näha, tungida aine sügavustesse, kuid ei suuda seda artistlikult edasianda. Kui kirjanikul-luuletajal puudub temal veel tema meeoludele ja ainevaldadele vastav käsitusviis, mille ta aga peab leidma. Praegu nii mitmest tema luuletusest võib aimata kui suurelt ja sügavalt autor oma ainet on näind, kuid ilmud read ei kajasta seda, ei anna edasi seda mõjuvalt, lugejathaaravalt. Tundub nagu temperamendivaesust, tundub et puudub julge vabadus luulekunsti nimel. Ent kui puudub see, siis puudub ka jõud, mis lööb läbi ja teeb imet. Ent ootame . . .

libikus.

Julius Oengo, TAHKUNA. T. E. K. Ühisus. 1926.

Julius Oengo nimi on meie kirjandusilmas juba kaunis ammu tuntud, juba ta „Ööpäeva“ ja „Meie kevade“ ilmumisest saadik. Kuid need raamatud igatahes ei olnud veel õigustatud nägema trükimusta. Sest noil ajal põdes Oengo ismitõbe, kuna ta and polnud veel nii võimas, et isegi ismis end panna maksma. Vist nende ebaõnnestumiste tagajärjel Oengo asuski töötama lastekirjanduse põllule, millel ta on igatahes meie parimaid ja produktiivsemaid. Näis nagu olekski Oengo andunud täiesti lastekirjandusele, kuid selgub, et selle kõrval on käinud kirjandusline otsimine, mille tagajärjel Oengo ongi leidnud ennast vastilmunud kogus „Tahkuna“.

On otse imestamapanev, et need jõulised tabavalt-rasked read kuuluvad sellele samale J. Oro nime all tuntud lõbusale lastelugude vestjale. Veel suurem on vahemaa, mis eraldab „Ööpäeva“ „Tahkunast“. Autor on „Tahkuna“ lauludes leidnud aineala, mis ta jõukohane. Sõnakasinalt, väheste joontega tabab ta Hiiumaa etüüdid selle meriranniku sisimat ja iseloomulikumat. Kui meil siamaani merede ja saarte laulikuna tuntakse ainult Ridalat siis selles kogus Oengo on kindlast palju tõetruum ja iseseisvam. Tundub, et Oengo laulab läbi Hiiumaa nõmmekadakate ja rannakivide, Ridala aga läbi Prantsuse uus-romantikute gaasimaski. Kuid — aegade vahe!

Paremaks looks selles raamatus on „Sooniku Siimu“ nimeline poeem. See on tüse, jõuline nagu kõik selle kogus laulud, kuid kompositsioonis paiguti hüppeline. Ent

ta rahuldab sellelgi kujul täiesti. Lühikestes „Hiiumaa etüüdides“ on tihendunud, filtreerunud niipalju kohalikku miljööd, et tahaksin võrrelda neid kaunimate eeskujudega sellel alal.

Kuid kui meie arvustuse traditsioonide järele minna välja ainult puuduste otsimisele, siis kindlasti leiaksin neid siitki. Minule isiklikult näib, et „Kalurite legendis“ pole püütud edasi anda selle Läänemere randade ümber tuntud pärimuse kummalist võluvust. On kergesti lepitud miljöö edasiandmisega.

See raamat näitab meile Oengo uut arenemissuuna. „Tahkunast“ lehvib meile vastu randlaste süntaaksi ja karedat ilu. See on sama võluvus, mida tunneme keltlase Siona Makleodi töid lugedes („Wind und Wege“). Ning usume, et ka Oengo meile selles laadis veel paremaid teoseid annab.

V. J.

BUMERANG. HIIR, SCHÜTZ, JÜRNA.

Nemad tahtsid nii väga oma südamate rõõmuks „Eesti kirjandusen näha aatelist inimsuuruse hindamist“ ja „kõikvõiva inimtunde leegitsemist“, mida nad oma „Sangaga“ kahjuks ei näinud ega ei saanud. Poisid olid aga läbi ja läbi vahvad ja edasipoole püüdvad noorurid. Neid ei kohutanud miski: — edasi, edasi! Töötatud tähisteni! Rutati kiirrongiliselt „Hobusega“ „Tuleviku inimese hingetõmmete juurde“.

Noh, ja siis tuli jällegi talv. „Kolme vahvat“ nähti harva, ehk kui, siis ikka „väga asjalikult“ koos. Neil oli ju vähe aega, sest nad „haudusid“ — s. t. „tegid“ uut raamatut eesti kirjandusele. Lähenesid jõulud. Ilmus palju uusi raamatuid. Ilmus ka ühe Tartu raamatupoe suurele vaateaknale, mis väga käidaval tänaval, ühe raamatukese k a a n e d, mille juurde oli kirjutatud, et see „Bumerang“ ise ilmub trükist siis ja siis. Ajalehis ilmus kuulutusigi, milles reklameeriti, et „koguteos“ olevat väga, väga soliid ja kohane raamat jõulu rõõmuks kuuse, süldi, piprarkookide ja verivorstide manu. Noh ja siis ilmus „koguteos“ ikka ise kah tõeliselt.

See raamat, mille kaan palju meeldivam kui kaante vahelised 64 trükitud lehekülge on pühendatud „tervikun ammuaegselt ypris virgale kooli- ning sulemehele, ning toimetaja härra Anton Jürgensteinile ja ameerikalise raffinemendiga „Esmaspäeva“ antreprenöörile, zurnalistika star'ile herra A. Veilerille“ („y“ ja „ü“ on segi tarvitatud!).

Esimene luuletaja, kes ennast mansardide asunikuks nimetab ja kaastundmuse ja mittekaastundmuse pärast vaid „luuletab“ on pühendanud oma sonetid „K o d u k u r u n“ „Mõjuvõimsale noorenevale poeedile (v. l. „Sädemed“ nr. 1—1925) Jaan Tõnissonile“. See on ju tõesti väga suur ohvrimeelsus mille vastu vist mitte kellegil vaielda ega ütelda pole, nähtavasti „vananeval“ mansardide asunikul Erni Hiirelgi mitte, kes oma asuniku elukutse kõrval ka „kaastundmuse luuletab“ prl. Jimmyst, Madaam Fox-trottist ja teistest ja siis need luuletused poliitika tegelastele edevalt pihku topib kui altkäe maksu „säh, säh, sõber, need „tegin“ sulle — kallid kolleega, noorenev poeet!“

Ja see teine luuletaja, kes „filmib“ ülestõusmisel „Ürginimest“ 1925. aastal ja pilviga temal traguunitab nagu ilm valjeta pegaasus kunagi, on omadki värvid „moe-kohaselt“ (vaata kuulutusi ajalehis!) pühendanud kaubamaja omanik K. Reinholdi aust. proua Ada Reinholdile. — Noh „reklaami“ järele lõhnab seegi. Ei tea aga kellel paremad tagajärjed esile tulevad kas K. Reinholdil või tema ihulaulikul — J. Schützil? Eks seda vist ikka jalgrattad ja kuldsõrmused näita. Pärilustilik ja lõbus „äri“ — kummagil pool!

Kolmas mees, kelle eesnimi on päris eestiline Mihkel ja kes teatab omas pühenduses, et tema napsi kah oskab võtta, on kirjutanud järgmise pühenduse oma Fr. Tuglase „Popi ja Huhuule“ sarnaneva novelli „Jutt'u“ eellehele: „Firma „Restaurant de Paris“ peremehele hra Adam Novitzkyle — napsivõtjalt — napsiaandjale“. Miks mitte! Tasuda reklaam viimasel ajal end päris korralikult ära, käesoleval juhtumisel muidugi vist ikka natuuras. Olla ta ju päris kena, mõistlik ja kogemusrikas „napsivõtja“.

Aga milleks siis see „Bumerang“ osutub? Eks ta taha ikka meilgi üks sõjariist olla, nagu seda raamatu pealkirja nimeline riistapuu hottendottide ja buschmeenide kodumaal on. Kuid kui bumerangi kodumaal bumerang hästi ja tagajärjerikkalt töötab, siis ei tee käesolev seda meie kirjanduses mitte. „Bumerang“ (s. t. ikka see raamat!) jääb meile mittekardetavaks mänguasjaks, millega kolm noorurit kirjandusliselt edvistavad kuuldes kaugelt, kaugelt üle Reola ja Ulila turbasoode „tuleviku suure inimese hingetõmbeid“. Kahju, et need „raamatu tegijad“ oma koguteoste „seeria riimuvad pealkirjad juba alguses segamini on ajanud. Esimese ande pealkiri pidi vist ikkagi „Pang“ (mitte „Sang“!) olema. Alles siis kui pang olemas, võib sellele sanga peale kinnitada ja kui siis tahetakse, võib ju sinna ükskõik mida sisse asetada. Kui keegi paremaks peab vee või mingi segase vedeliku asemel seal hottendottide sõjariista „Bumerangi“ hoida, — ei tee vigagi, vähemalt teistele mitte.

Noor-urr.

YENVY osakundade tegevusalalt.

A a k r e osakund asub Tartu maakunnas imeilusas Otepää maastikus, Võrtsjärve kaldal. Ymbruskunnas on palju ilusaid vaatamisväärilisi kohte: linnamägi, Barklai matusepaik, Pähklasaar jt. Asutet on osakund 29. detsembril 1923 a. Tuntav on tege- laste ja haritlaste puudus. Kuna koosseisu moodustavad vähese haridusega kyla noored, on kohapäälised haritlased: yliõpilased, õpetajaskund jne. hoidund noorte tegevusest eemale pidades kaasatõttamist „matside“ hulka tulemiseks. Hoolimata sellest on osakonna liigete arv siiski näidand kasvamist ning tegelasi on tulnud omale lihtsalt kasvata. On võidetud arusaajate noorte hulgas kindel poolehoid ning lootused tulevikku on parimad. Adr. Puka jaama kaudu.

A v i s p e a osakund asub Virumaal Vao vallas 15 klm. Kiltsi jaamast. Ellu kutsuti osakund 15. III. 1924. Liikmeid oli 1925 a. lõpul 52 neist mehi 25. Osakunnal on oma 100 köiteline raamatukogu ning lugemislaud mis avat iga pyhapäev. On korraldet põllupidam. majandus ja karjakasvatuskursused liigetele. Näiteharu on korraldand viis pidu ning kirjandusharu mõned kõneõhtud. Spordiharul on rendit umbes 85 ruut-süllaline mänguplats mille eest maksab renti 800 marka aastas. On peet 4 omavahelist jalgpalli võistlust. Suureks takistuseks on vastavate ruumide puudus, missuguseid igaks juhtumiseks raha eest yyrida tuleb. Esimees: Gustav Komp.

E d r o osakund asub Järvamaal Liigvalla vallas 4 klm. Rakke jaamast. Asutet on osakund 5. I. 1923. Osakonna liigete arv on viimasel ajal kahanenud 25 peale a. lõpul, kuid hoolimata sellest on tegevus olnud võrdlemisi intensiivne. On 105 köiteline raamatukogu ja segakoor 22 liikmega. On korraldet viis loengut kirjanduslikke, tervishoidlikke ja yldhariduslikke teemide yle ning 4 segaeeskavaga pidu neist üks ruumide tasuks kooli hoolekogu heaks. Peale selle on korraldet üks karskuspyha, üks hariduspäev ja üks emadepäev. On korraldet üks ekskursioon Tallinna.

H a t t u osakund kutsuti 3. VIII. 25 a. ellu Harju maekunnas Kloostri vallas, 20 klm. Vasalemma jaamast. Hoolimata noorusest on liigete arv jõudsasti kasvand ning ulatab praegu yle 100. Näiteharu poolt on juba õpitud 2 näidendit ning korraldet üks segaeeskavaga pidu ja üks perekonna õhtu. Kirjandusharu on korraldand mitmed kõneõhtud karskussisuliste, tervishoidlike ja noorsooliikumise teemide yle. On elavust ja hoogu. Isegi naabrikyla rootslased on yhingust huvitet ning töötavad omis rahvusriietes võtta osa 19—20 juunil ärapeetavaist omukultuuri pidustusist. Raskusi teeb kokkutulemiseks kohaste ruumide saamise kysimus, mille tõttu on viibind senini luge-

mislaua asutamine. Olgugi, et endine Hattu härrastemaja seisab pool tyhi, ei anta sealt ruume kasutamiseks, sest kohalisel kõrgusel — ringkonnavalitsejal — on isearvamised. Looduslist ilu on ymbruskonnas omajagu. Mõödub siit vesilillestund ja kõrkjastund Vihterpalu jõgi ning haugide ahkerdamist kõrkjametsas võib jälgida isegi päeval. Härrastemaja lähedal asub kaks väikest järve, milledest viimane „Muika“ järv, vanarahva jutu järel 7 klm. kaugusel siia olla lennanud. Osakunna adress: Risti—Vasalemma.

H ä r g l a osakund tegutseb Harjumaal Juuru vallas 6 klm. Hagudi jaamast Härgla endises härrastemajas praeguses kõrgema algkooli ruumes. Asutati osakond 27. I. 24. Liikmeid on paarikümne ymber. Hoolimata väiksest liigete arvust on töö tulemused rahuloldavad. On raamatukogu 64 numbriga, segakoor 20 ja naiskoor 10 lauljaga. On korraldatud 3 segaeeskavaga pidu ning kassa ylejääk on 10.000 marka. Tegutsetakse laulu, muusika, näite ja kirjanduse aladel. Näiteharu on õppinud 4 näidendit ning yhe mytoloogilise improvisatsiooni.

I n g l i s t e osakund asub Härgla osakunna naabruses 9 klm. Hagudi jaamast. Inglise vallas. Noorusest hoolimata — asutet 4. X. 25 — on juba tegevus võrdlemisi elav. Liikmeid on yle 50. Tegutsetakse male, muusika, laulu ja näite aladel ning segakooril on 31 lauljat. Ruumide puudusel käiakse koos juhuslisid asundustaludes.

J ä r v e osakund kutsuti ellu 17. IV. 24. Viru maakunnas Järve vallas 5 klm. Kohtla jaamast. Vaatamisvääriksid loodusilu on ymbruses rikkalikult, sest mõned kilomeetrid eemal asub vaimustav O n t i k a ja T o i l a kõrge merekallas tõmmates Soome lahe sinivetele ette peadpöörivalt kõrge ja järsu paekalda, millelt alla vaadates kalda ja merevaheline mets näib võsana ja kalurite paadid liblikuina, kuna kaugemal meresina ja taevasina lõikepunktis vilksatavad Väike- ja suur Tytarsaare tumedad siluetid. Paar kilomeetrit teisele poole mustendavad K u k r u s e maaalused käigud ning veidi edasi tegutsevad K o h t l a põlevakivi kaevajad ja katäb kivitolmu Kohtla hiigla õli- vabriku suitsurõngastik. Osakunnal on saja liikme ymber. On oma veike raamatukogu ja lugemislaud, nais ja segakoor liikme prl. Tõnnovi juhatusel. On korraldetud 6 segapidu, yks Vilde austusõhtu ning hulk perekunna õhtuid. Sportlased on pidanud terve rea maal nii armsaks saanud jalgpalli võistlusi. On korraldet käsitöö kursused ning karskusharu poolt mitmed referaadid. Näiteharu on õppinud 6 näidendit. Yldiselt on hoogu ja elavust.

K a d j a osakund asub Harju maakunnas Triigi vallas, kaugel raudteist (Hagudi 30 klm.) Järva rajal, metsa ja järverikkas maastikkus. Osakund on yks vanemaid Harjumaal asutet 4 aug. 1920. Tegutsetakse vaikselt metsanurgale kohaselt. On peetud yks kevade ja yks sygisepidu ning saadud raha eest on muidugi ostet raamatuid. Praegu on raamatukogul 420 köidet ning loetud on iga raamatut keskmiselt 2 korda. Sport kadjalasi palju ei tõmba. Koos käiakse Kõrsi talu ruumides. Liikmeid yle 30.

K a i u osakund on yks suuremaid ja vanemaid Harjumaal samanimelises vallas 16 klm. Keava jaamast, asutet 17. juulil 1921. Koos käiakse Kasvandu kyla koolimajas. On korraldet pidusi, kõneõhtuid, spordivõistlusi ning isegi yks noortepyha. Käiakse kindla kavatsusega ringi oma maja ehitamiseks, milleks loodetakse saada riigilt maad. Tegutsevad spordi, kirjanduse, laulu ja näiteharud ning tulevikus ei jäta kaiulased muidugi tegutsemast ka põllumajandus, karjakasvatus, piimatallitus, aiatöö, käsitöö ja ka yhistegevuse aladel, sest kaiulased on kuulsad põllumehed ning kuulsad on ka Kaiu noored perenaised . . . Liikmeid 100 ymber, hoogu ja algatushimu 99%.

K e h t n a osakund on Kaiu lähemaid naabreid. Asub suvel Kehtnas, talvel talviselt Tallinnas, sest suurem osa liikmeid õpivad Tallinna koolides. Kehtnasse kõrgema majapidamiskooli asutamisel loodetakse osakunda lähendada kooliga ning osakunna võrku tõmmata tulevase pereemasi-majapidajaid. Loota võiks siis teistel osakundadelt kylastusi. Peale ilusate imbide meelitaksid muidugi jaama lähedus (3 klm.) ning Kehtna riigimõisa kenad lainetavad viliväljad ja muidugi ka kena lähedane „Keava“ linnamägi. Senine tegevus loid. Liikmeid 30 ymber.

K a r i n u on Järvamaa nooremaid osakundi, asutet 12. juulil 1925. Võhmuta vallas 7 klm. Järva-Jaanist. Liikmeid yle 70. On oma raamatukogu 208 numbriga ja

segakoor mõnekymne liikmega. Näiteharu on jõudnud õppida 6 kergemat näidendit. On korraldatud 3 pidu ja üks perekunna õhtu. Mänguplatsi rentimiseks riigilt on käimas läbirääkimised. On hoogu ja huvi; takistavad vaid ruumide puudus ning tegelasi pole hõlbust leida. Tegutsetakse vaikselt ja vagusalt. Tagasihoidlik on Järvakyla maastik oma nõmmede, väljade ja arudega. Tagasihoidlik ja rahulik kuid siiski meelitatav on ka järvalase iseloom. Ja kui vanasti sakslased ütlesid: „Wieck hat Wiesen, Harjen hat Karjen, Wierland ist Bierland — in Jerwen, da möchte ich leben und sterben“, (Läänes on heinamaid, Harjumaal karjamaid, Virumaa on õllemaa — Järvamaal tahaksin elada ja surra), siis maksab see praegugi peajasjalikult aga Karinu¹⁾ ja Metsla²⁾ vaiksete metsakylade kohta.

K o i k y l a osakund tegutseb 3. novembrist 1924. samanimelises vallas Valgamaal 1 klm. samanimelisest jaamast. Kooskäämiseks kasutatakse samanimelise lossi ruume. Liikmeid mõnikymmend. On laulukoor, on muusika, on näite ja spordiharud. Eriti vahva on olnud viimane. Lisaks jalgpalli, tõste ja kergejõustiku võistlusile on korraldatud ka yheda poksi võistlused — esimesed YENY koosseisus. Lõunamaalased meist põhjamaalastist ikka ameerikalikult ees! On korraldatud 2 pidu ja üks Kitzbergi austusõhtu. Näidendeid on kätteõpitud „Kapsapää“ ja „Yletoodud armastus“.

K o s e osakund tegutseb 1922 aastast Harjumaal Kuivajõe vallas. Lähemaks jaamaks on Raasiku 28 klm. Koos käiakse kuivaks jäänud Kuivajõe koolimajas, kooli kolimisel lähedasse Kose-Uuemõisa endisesse herrastemajasse. Looduslist ilu on looduses ylirohkesti. Asukohas poeb Kuivajõgi (nimi!) suvel mõne kilomeetri pikkuselt alla maapinna ning piirab siis pealtilma ilmudes Pirita jõega ilusat Kose-Uuemõisa parki. Läheduses asub imeilus Paunkyla järvamaastik. Omnibusside yhendusel Tallinnast ja Raasikult on ligipääs suvel hõlbust. Osakund tegutseb energiliselt. Pääkoosolekuid on peetud 5 — suurim arv YENY-s. On laulukoor ja energiline näiteharu. On korraldatud 4 segaeeskavaga pidu ja üks ekskursioon Paunkylla. Tähtsal kohal on püsinud kõneõhtud väljapaistvate teemidega.

YENY Kääsalu osakunna tekkimisest ja tegevusest.

Ühetaoline, hall ja hämar oli loodusliselt kaunima kodumaa koha — Keila Joa — js selle lähema ymbruse elu. Vahel segas seda ükskõikset rahu kohalik noorsoo elu-avaldu: aida ukse lõhkumine, õunte vargused, joomingud, tapelused, sinised kulmud, verised pead ja muud sellesarnased asjad. Tõi vaheldust ka mõni kylanaiste uudisjutt kuidas selle ehk teise neiu või nooriku vastu saatus olnud tavaliselt karmim või kuidas mõni ilmasõja ajal kohal viibiv vene sõdur truudusmõiste unustand ja mõndagi muud.

Niisugune oli elu siin kuni 1923 a. sygiseni. Vilksatas väikene säde, puhus esimene värskete tuleõhk. Kaugemalt tulnud, Joal ajutiselt peatama jäänud, noored ei tahtnud leppida niisuguse elu tigukäiguga ja tema halli hämarusega. Tutvunedes ärksamate kohalikkude noortega hakati pidama nõu, kuidas pikki talveõhtuid saata mööda kasulikumalt. Jõuti otsusele, et tuleks korraldada piduõhtu raamatkogu hääks. Õpiti kätte paar yhevaatuslist lyhemat näidendit, muretseti politsei luba ja yyriti yheks õhtuks tegevust lõpetand kohalik koolimaja. Esimene pidu ebaõnnestas halva ilma tõttu, kuid vaatamata sellele õhutas ta siiski Kääsalu ja Joa noori agaramale tegevusele.

¹⁾ Karinurme.

²⁾ Metslaane.

See oli algus, oli nurgakivi kohaliseks tööks, esimeseks ärkamiseks, oli sõjakuulutus vanale orjaajast pärit tuimusele, harimatusle, toorusele. Sellest hoogu saades hakatakse edaspidiseks tegevuseks ruume ja kaasvõitlejaid otsima. Pöörati Kääsalu õpetajate poole, loodeti neilt suuremat vilumust seltskondliseks tööks. Lootus täidnes, vastutulek oli ootamatult lahke. Jaanuaris 1924 a. asutatakse YENY Kääsalu osakund. Keila vallavalitsuse lahkel loal leiab noor osakund ulualuse kohalise kooli ruumes ja tegevus algab täies hoos — noorusele omase vaimustusega. Yks õpetajaist asutab laulukoori, teine asub juhtima näiteseltskonda. Pannakse alus raamatukogule: osakunna liikmed toovad annetuste näol raamatuid kokku, ostetakse ka vähesel arvul — kehva laegast silmaspidades — uusi juure. Tegevusest võtavad osa isegi terved perekonnad — neljaliikmeline perekond — isa juhatusel — asub muusika alal tööle. Korraldatakse pidusid, pannakse toime näitemüük. Aasta lõpul on liikmeid 97. Kassa läbikäik 70.000 marka, raha kassas 17.000 mk.

Teine tegevusaasta algab juba kindla kava järele. Elavalt tegutsevad näite-, laulu-, muusika-, kirjandus ja spordiharu. Avalikke pidustusi korraldatakse 16, peale selle veel perekonna õhtud ja koosviibimised. Pidudest on 9 korraldet isegi väljaspool osakunda. Kätte on õpit 90 näidendit, muu seas Kitzbergi „Tuulte pöörises“, ja Ed. Vilde „Pisuhänd“ jt. On korraldatud näitelavalised — laulu — aiandus — kanakasvatuse — seakasvatuse — põllumajanduse — karjakasvatuse ja kuuajalised majapidamis — keedukursused. Osakonna raamatukogu, mis kõigile avat, sisaldab juba 250 köidet, peale selle ajakirjad. Kirjandusõhtuid, kus loetud eesti- ja väljamaa kirjanikke ja oma liigete vaimusünnitusi, on peetud 20, lauluharjutusi 52. On peetud spordiharjutusi ja võistlusi. Kassa läbikäik on olnud 100.000 mrk, aasta lõpul kassas 22.500 mrk. Varandust mk. 90.000 väärtuses.

* * *

Pilk pidu- ja näite toimkonna tegevusele.

Kääsalu mees mõtiskleb. Pidasime laulukursuse, pidasime näitekursuse, mõnegi põllumajandusliku kursuse, täiendasime raamatukogu — igale poole läks oma margakene. Kassa varsti päris tühi, kuid kavatsusi veel palju. Uued kursused ukse ees, uued raamatud avatlevad ostmist, oma kodu soetamise küsimus kipitab südames, sest omas kodus ju kõige parem.

Tulutoovaks võsuks osakonnale on näiteharu. Vaja pidu korraldada muud ei aita! Kuid kus? Teed pidu Kääsalus, kes sulle siis ikka muu raha toob, kui Kääsalu mees ise? Kaua temagi jõuab tuua? Läheme parem kümme kilomeetrit eemale. Ilmuvad ühel õhtul noored. Paldiski mineku plaan on küps.

Vaevalt piiluvad esimesed arad päikese kiired kui kottide ja pampudega sammutakse jaama poole jala, hobustega, ratastega. Ikka Paldiskisse . . . Jala käiate taga kuulduv vankri mürinat. — Kes seal siis nii vara sõidub? vist „Kutt“ omadega — ongi Kutt. — Üks viskab pambu, teine üliriided, kolmas hüppab ise vankrile. Varsti Kutil ainult naiste pead paistavad vankrilt kompsude vahelt. Kõlistetakse. Juku ja Olga tulevad ratastega, kompsud rattastel. „Hiljaks jääte“ karjuvad. — Ega tea ka, surume, poisid! — Surutakse, ollakse higised . . .

Jaam. Kümme kilomeetrit käidud — neli tegelast veel tulemata. Juba rong näha. Neli jooksevad hing hambus, pakid käes, saapad kaenlas, kuub turjal. „August, võta pilet.“ — „Juba võetud“. Viimane vile. Rääkida ei enam jõua, kukutakse rongile ja Paldiskisse . . .

Palavusega esimene asi merele. Tohooh! Sealgi juba omad. Osa tegelasi tulnud otseteed mootorpaadiga . . .

Läbi eeskava. Viimane vaatus lõpeb. Kestev kätteplagin. „Millal jälle tulete?“ „Tulge varsti!“ — Kääsalu meestel oli edu . . .

Tuleb pehmet lund. Mõnigi poeb sooja ahju varju. Ei maga Kääsalu mees. Pole aega. „Aasta läheb lõpule. Eelarve on tehtud saja kahekümne tuhande peale. Puudub veel kolmkümmend tuhat! Vähemalt viis pidu tuleb pidada veel!“ Nii arutab ta.

Teed mööda liigub vist kolikoorem? Pole ka. Reel puid, pakke väikseid ja suuri, pinke põigiti, laua otse ja kulisse. Üks ajab hobust, teisel käes lambi kere ja kuppel ning mõned raamistikud käe otsas. Pidutoimkond läheb Vääna tegema pidu eeltöid. Oleks ainult pühapäev, pidupäeval ilm ilus ja hea saanitee!

Tuul tõuseb. Sadu. Sajab lume rämps. Sõidavad siiski reed. Helisevad kuljused. Naised reel kerra tõmbund, mehed kergitavad kraed. „Missuguseks see ilm küll muutus. Seidame küll kui pulmalised, aga ega pidulisi vist tule ühtegi!“

Pidusaal külm. Ruttu ahjud küdema. Osa seab näitelava, osa paneb pinke paigale. Tüdrukud kleeuvad pingile istenumbreid. Juba korraldatakse einelauda, täidetakse konfetikotte, kirjutatakse amoriposti numbriteid. Tulevad viimased tegelased, kukkunud kraavi, jalad märjad, külmetavad, kuid tuleb ka pidulisi.

Eeskava juba läbi. Einelauda kuulub: „Hurra! hurra! elaguuu!“ „Mis pagan seal nüüd lahti on?“ Rahvas valgub saali. Vääna mehed kannavad Kääsalu osakonna esimeest saalis ringi: „Huraaaa! hurraaaa! Elagu Kääsalu mehed, elagu Kääsalu osakond!“ karjutakse uuesti.

Ärge siiski arvake, et Kääsalu osakond muud ei oska, kui käia ringi, kott kaelas, kepp käes ja korraldada võõrsil pidusid. Eksite kui nii arvate!

Näete Kääsalu mehi ka kodus teelaua ümber kui üks perekond. Ei puudu isegi hallpääd pereisad . . . Noored näevad häämeelega vanu endi hulgas. Keegi tõuseb ja algab: Olen arg mehike, aga mis pakitseb, seda ei saa jätta ütle mata. Meie osakonnal on tüsedad toed — need on — meie vanad. Hallpääd ei tüdi, ei väsi töötades meiega, olles rõõmsad meiega. Nad elagu! Teeklaasid kõlisevad. „Küll Ernits rõõmustaks, kui näeks“, arvab üks. Vanu kantakse, kerkib üks üle päade, teine, kolmas . . . Kuulatakse, mida nad jutustavad minevikust . . . kõneleb üks noormees: „Viibime hoones, mille meie esivanemad ehisasid herradele lõbutsemiseks nuudi all. Nende, meie esivanemate auks tantsime ühe vana eesti tantsu.“ Juba tõmbabki üks vana viulit, teine lööb jalaga takti ning saabaste klabinal tantsitakse „Tursa polkat“ . . .

* * *

Tegutseb ka kirjandusharu. Väikese tule ümber hulk noori, kel noorustuli hinges. Loetakse kirjanikke uusi ja vanu, arutatakse enda esimesi sädemeid. Elust, ilust, vanadusest, noorusest, loodusest, mülgestest, helesinisest taevast kõneldakse. Puhkeb vaidlus. Mõnelegi tehakse ülekohut, mõnelgi on pooldajaid. Ja juba valgub jutt futurismi, kunstile, keelele . . .

Lilla kuivalge. Valendav lumi krudiseb. Sammuvad inimsalgad teel. Krudisevat lund saadab kibe vaielus, ägedam ja ägedam. Juba kodu õuevärav, kuid vaidlus kestab veel . . .

* * *

Tegutseb ka spordiharu. Õhtul õues. Müts, müts, müts! Paar meest peksavad jalgpalli. Varsti juba koolipoisid hulgas. Tuleb talumees töölt: „Oota, ma panen ka piraka! Annabki korra ja läheb koju, kuid tuleb varsi jälle tagasi. Isegi naised seas: „Ma katsun kui kõrgele saan!“ Antakse ja katsutakse kuni ammu pime käes. Koolipoisid nuruvad: millal teeme võistluse?“ — Teeme pühapäeval, kell üks“ — Hea küll! —

Kui kahe aastase vaheaja järele ümbruses ringi vaatame, leiame mõndagi muutunud. Aida ukсед on terved ja õunapuid ei lõhuta ka enam. Pereisa poriseb vahest küll veidi kui lapsed uusi raamatuid loevad pooleööni ja pereema tõreleb kui Liisi kirjandusõhtult või lauluproovilt tulles jääb kauemaks voodisse. Kuid see tõrelemine on nii rohkem moe pärast . . .

Ei kaeba ka küla jutunaised uudiste puudusest neid tuakse Paldiskist ja mujalt ainult teist värvi on nad.

Juhtub tulema talve õhtul mõni võõras Keilast Joale näeb ta ainult üksikuid talutulesid kui hundisilmi. Kümnendal kilomeetril metsatuka veerat seisatab ta üllatult kahekordse heledasti valgustet maja ees.

See on Kääsalu koolimaja, kus tegutseb YENY Kääsalu osakund. Valgustet saalis on 70, 80, vahest isegi yle 100 inimese, kes kuulevad, mida noormees — instruktor maaparandamisest ja põllumajandusest kõneleb. Ning peale koolitööd, kella 3—4 ajal leiame koolimajast 30 noort neidu, kes valged põlled ees ja valged mütsid peas noore instruktori — neiu juhatusel õpivad kokakunsti. Yhed kui teised kursused on korraldand YENY Kääsalu osakond. Ning kahe aasta jooksul on Kääsalu noorsoolased meie ajast ja arust maha jäänud nurka toonud uut elu ja elavust tõmmates ligi, mitte ainult noori vaid ka vanu. Nad on „Kääsalu“ härrastemaja kus enne kanti piitsa ja õpetati austama mõisavanemaid muutnud valguseallikaks . . . Voolab siit külasse uut kultuuri haridust ja teadust, tehes Eestit ühevääriliseks liikmeks kultuurrahvaste peres lastes minna täide lauluisa unistuse:

„Kaugelt näen kodu kasvavat“.

X.

Leedu noorsooliikumise juhte.

Noorsoo koondise „Varpininkad“ keskjuhatas.

(Leedu õpilaste liit „Varpas“).

Paremalt poolt vasakule: 1) A. Kairys, 2) M. Brazauskas, 3) J. Tolinsis,
4) Y. Kauneckis, 5) H. Jasaityte.

VESTE.

Parlamentarismi kriisist.

(Ebapoliitiline, mussolinistline veste poliitika järele lõhnava päälkirjaga).

Sirvides välismaade suuremaid poliitilisi ajalehti, samuti ka meie omi lehti lugedes alatihiti satuvad silma riigitegelaste hädaldused — Parlamentarismi kriis! Parteide võitlus parlamentides halvab valitsuse tegevust, segab igasuguse programmi läbiviimist. Parlamendi enamuse arvamine sageli ei ole kodanikkude rõhuva enamuse arvamine, parteide ägedad teineteise vastu sihitud võitlusvõtted kisuvad alla valitsuse kui ka parlamendi enese autoriteedi, j. n. e. Samal ajal ongi kerkind esile uus valitsemis-moodus, mis nähtavasti tahab olla parlamentarismi järeltulija, sest ühest riigist on juba mitmed teised eeskuju võtnud või alles võtmas. Mõtlen nimelt Mussolini diktatuuri Itaalias, millele järgnesid Hispaania oma Primo de Rivera'ga ja Kreeka oma Pangalos'ega, Ungari oma Horthy'ga oli teistest juba ammu ees.

Kui need kurjad jutud parlamentarismi läbipõlemisest on tõesti tõsi, kui mussolinism tõesti on selle pärija, siis need lood teevad demokraatliselt mõtleva kodaniku äärmiselt nukraks. Sest kui ikka viskad pilgu üle maailma poliitilise näitelava, siis aimad, mis tulemas on, ja egas sellele vastu saa, mille aeg teeb paratamatuks. Ammu see siis oli, kui riik ja rahvas oli selleks, et täita kuninga soovi, ja juba tänapäeval on kuningriike, kus kuninga ametiks on ainult parlamendi otsuste hääkskiitmine, ja näe — Itaalias on juba parlament ainult selleks, et Mussolini tegutsemist enne ette, silmapilgul ja tagant järele hääks kiita. Inglismaal on kuningas olemas moepärast, Itaalias on parlament ainult dekoratsiooniks. Kaks voolu — põhjamaade demokraatia ja lõunamaade autokraatia. Kumma voolu mõjukonda kuulume meie?

Vaat siis samal kohal pettuvad rängasti kõik need, kes arvasid, et ma räägin siin Eesti vabariigist. Ei mõtlegi seda teha. Eesti vabariigi poliitiliste probleemide arutamise küljes on nii kui nii liiakski kõvasti kinni meie palju soovida jättev ajakirjandus.

Nad on selle küljes nii hammastega kinni, et lahtisaamiseks tuleks tarvitada dünamiiti, püroksiliini, trotilli, meliniiti ja nitroglitseriini. Ning see jäägugi nende asjaks, sest kõigest mõistlikust nad nii kui nii on võõrdunud ära juba ammu. Nad on uppunud sellesse kui vihmapiisad merre. Rist pääle!

Ma räägin siin nimelt ühest ÜENÜ osakonnast. Missugusest nimelt, selle jätan targu ütlemata, sest sedasama asjaomast ÜENÜ Tallinna osakonda tunneb igauks. Ning kurvastuse ja rõõmu pisaratega peab noorsoolane omaks südamevaluks ja suuremaks õnneks märkama, et sinna on lõõnud sisse mitte Inglise kuningas vaid Mussolini.

Juba ta välimus on kahtlaselt mussolinistlik — „lõunamaaline“, nagu muu seas tähendas ka väga lugupeetud Fr. T. Mustad karedad püstlokid, mis kui rosmariini või sikamorepuu võsastik, või ka akaatsiate lihavaläheline padrik matavad ta silmi ja kõrvu; mustad silmad täis miljonpingelist elektrit (moodne võrdlus!) — need võivad puurida läbi südametest ja seintest, igavikkudest ja labürintidest kui ka kogu maailma kirjandusest. Ning ei ole maailmas jõudu, mis seisaks nende silmade vastu! On tal kellegilt midagi tarvis, siis peab andma alla ka kindlaimgi kants — kus sa pääsed niisuguse mehe käest! Ning see hää, see mahe hää! mis kooskõlastatud nii maheda ja optimistliku naeratusega — oi, see kõik on selleks loodud, et tervet maailma tõmmata enda järele. Sellele kõigele lisaks veel see paavonurmilik jooksuand ja sanmartinodekastroozalik või donkaliostrolik võime olla ühel ja samal ajal kõikidel maailma paikadel, poolustel, ekvaatoritel, nabel, meridiaanidel, pikkustel ja kaugustel; vaadake: seda

kõike nähes peab küll veenduma, et eestlastel tõesti hallil ajal maksis matkata siia kusagilt Altaist või Uraalist läbi skütiitseeritud Sarmaatia, tõesti maksis kükitada Läänemere rannal oma poolteistuhat aastat, et kahekümnenda aastasaja algul üllatada maailma sellise erakorralise eksemplaariga.

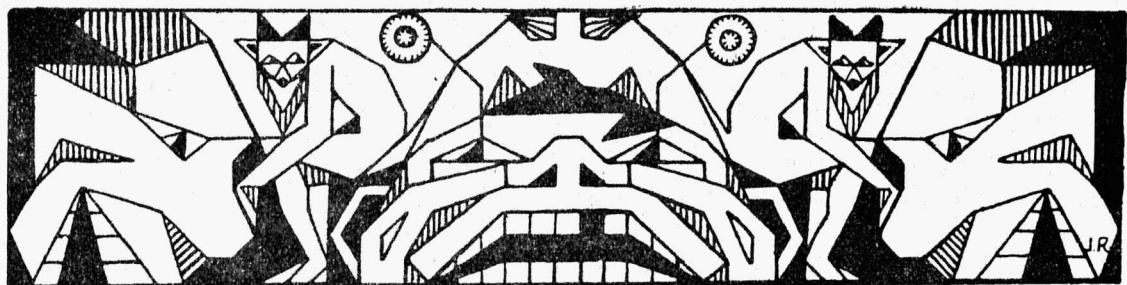
Mäletan veel väga hästi kuis ta ilmus silmapiirile. Ilmus ühele referaadile ägeda vaidlejana. „Urikivi“ märkis selle juba siis ära — sabagatäht mis sabagatäht. Ning kui ta põimus kõigisse tegevusaladesse, siis võis juba kohe näha, et Oliver Cromvelli tahtejõud on seekord saatuse õnneloosiga langenud eestlaste sekka. Ning selle ÜENÜ osakonna tõusuaeg (nime ma ei nimeta) on seotud selle meteoori nimega. Kas suur aeg sünnitas suure mehe või suur mees sünnitas suure aja, asjatundjad otsustagu. Mina isiklikult arvan viimast.

Nüüd aga liigub terve osakonna töö selle mehe taktipulga järele. Sellega igauks peabki olema nõus, sest kui üldse on võimalik panna toime midagi suurt, siis võib seda üksi teha. On pannud ja paneb ka. Tulevikus laseb ta kuu tükkideks, muudab põhjanaba viinamarja istanduseks, loob läbi maakerasüdame otseühenduse Ameerikasse, leiab üles uued maailmajaod, hävitab sõjavõimalused, toob paradiisi maapääle.

Kuid... lugu on mussolinistlik! Osakonna ja toimkondade juhatused on ainult selleks olemas, et kiita hääks ta samme enne ette, silmapilgul ja tagant järele!

Agas mis teha? Süda läheb pehmeks... No olgu nii! Kui diktatuur on niisugune, et annab suuri tagajärgi, kui ta on õnneks kogu tegevusele, aga mitte kellegile kahjuks, siis salgan põhimõtte... Elagu Mussolini!!!

Lõunamaa miis.

ÕNNETUSED JA KURITOOD.

Tont teab mis.

„Pidukõnedega“ ja pidukõnelejatega on ikka veel häda, kuigi seletatud on, et „rääkimine on hõbe, aga vaikimine kuld“. Need kõnelejad ei usu, et nende pidukõned on tont teab mis, aga kindlasti mitte hõbe.

Hiljuti sõitsid kaks ministrit ühte linna valmissaanud silla pidulikule avamisele. Muidugi ei osanud nad sääal vaikida. Üks minister tsiteeris omas kõnes Emajõe kivisillal seisvat ladinakeelset aforismi, mis eesti keeli kõlab: „Emajõgi, kitsenda oma voolu!“

Kivisilla ehitajad ei rehkendanud põrmugi sellega, et Emajõgi on Eesti püha jõgi, usuline legend, et sarnane ütelus nagu ähvardaks Eesti hinge aheldada. Volgat või Rheini teotada sarnase ütelusega muidugi nad ei oleks lubanud.

Agas kust peab teadma meie minister sääraseid asju, mida enne keegi „kultuurraivas“ pole tunnustanud? Meie vajame ju ikka „väljamaa“, „kultuurilma“ tunnustusi.

Temaga kaasa sõitnud feine minister ütles aga (kui „Päevalehe“ kirjasaatja õieti edasi annud): „Jäägu sild seisma niikauaks, kui kostab Eesti keel ja Eesti nimi!“

Toh — oh!!!

Milline karutükk see sild peaks siis olema, kui ta nii kaua püsida võib, kuni päike paistab ja soojust saadab maa pääle? Meie usume, et Eesti rahvas elab ja eesti keel kostab nüikaua, kuni maakeral elamine võimalik. Aga tühine raudbeton sillake kestab vast paarsada aastat — tsement on ju alles uus ehitusaine. Meie usume, et too sild juba saja aasta pärast kiirelt edenenud elu nõuetele enam ei vasta, maha kisutakse ja asemele ehitatakse uus, oma aja nõuetele vastav.

* * *

Tallinnas on Pärnu maanteel kõrts, mille sildile maalitud nimi „Taara“.
Pole kuulnud, et meie esivanematel oleks olnud kõrtse. Kõrtsi ülesleidmise patent on vist sakslaste, venelaste või mõne muu kultuur-rahva päralt. Sellepärast, kui juba kõrtsi pühendada jumalale, siis Jehoovale, Jesus Kristusele, Herr Gottile või Hospodi Bogule.

Rohkem aukartust oma rahva ees!

* * *

Vesi põleb!

Ajalehe „neegritel“ pole aega. Sellepärast nende keel ongi nii väga huvitav oma vigade poolest.

Seni on meil majad ikka maani maha põlenud — olgu see maja kivi alusel või ilma. Aga hiljuti lugesin, et sadamas on vee pääl tulekahju olnud — põlenud praam. Tuld ei suudetud ära kustutada ja praam põlenud ka maani maha.

KSK.

* * *

Jeesuse sõprus ja Povorosniku kauplus.

Hiljuti ilmus meil kogukas väljaanne:

RIIKLINE AADDRESS RAAMAT 1925

Riigi statistika Keskbüroo toimetatud. Riigi trükikoja väljaanne. Eta kuulufused.

Muidugi sellised väljaanded meil on hädafarvilikud. Esiteks muidugi vajalikkude teadete saamiseks. kuid teiseks ka toimetaja asutuse või isiku hingeelu uurimiseks. Sest nähke ise, mis neil kõik eeskätt tähtis on: kusagil Rootova vallas Setumaal kaupleb keegi Povorosnik V., kusagil Laiuse valla külas peavad Rejtav A. ja Kangur K. talurahvakauplust (kas organiseerit orjaks müümine?), kuid erilise usinusega on nopit üles kõik „Jeesuse sõbrad“ niipalju kui neid on üle maa. Ning nad kõik on buketis bürokraadi näpu vahel: Pärnu Elisabeti, Võnnu ja Kuusalu omad! Ohka, süda, idüllivaesel ajal!

Kuid mida mainit väljaandest asjata otsid, on Eesti praegune kõige suurem, elujõulisem ja aktiivsem kultuurharidusline organisatsioon — Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühendus oma 85 osakonnaga. Kuid sellest pole meil kalju; aafeline liikumine ei vaja riiklikku reklaami ei sise- ega välismail. See levineb iseenesest oma seesmise jõu tõukel. Ning sellepärast Püha Bürooraaf jäägugi segamatult istuma kolme Jeesuse sõbra ja kaupmees Povorosniku seltsil

Rrr.

* * *

Veksel kohustab!

Omaval ajal, kui Aug. Alle veel loov kirjanik oli, avaldas ta umbes järgmised poosikad read (tsiteerin pääst):

Mina Jaani ja Malle
Poeg August Alle
Olen karistai kes tuleb j. n. e.
Kes märgib üles teie teod,
Rahaahned, rasvased peod . . . j. n. e.

Ootame uudishimuga, kunas ja kuhu August Alle nüüd oma teod üles märgib, sest kuulus ju tema ka kullkap. kirj. sihtkapitali juhatusesse, kui saadi maha selle asjaga, et iga vanem kirjanik sai oma sadatuhat, kuid vähemalt kümne toetusväärse noore kohta langes kogusummas ainult 75.000. Nii siis on terve kirjandusline noorpõlv tükkis odavam kui Aug. Alle, olgugi, et noorte hulgast mõnel näiteks Peet Vallakul, on eesti kirjanduses palju suuremad teened kui kirjanduslikust loominguist võõrdunud A. Allel. Ja pole kuulda olud, et Aug. Alle selle seisukoha vastu oleks protesteerinud. Küll võib tõenäoliselt oletada vastupidist . . .

Nii siis ootame . . . Et Alle oma kunsti tarvitaks valetamiseks, seda meie igatahes veel ei julge uskuda.

* * *

Nähes liha või muud selliseid toite, sa pead mõtlema: see on kala, linnu või sea raibe . . .

Markus Aurelius: („Enda juure.“)

Ja lugesid Aug. Alle „Laul kleidist helesinisest ja seelikust roosast“: see on kodukäija surnud „Murrangu“ veergudelt, mis kultuurkapitali tegutsemise ajal nähtavasse paika välja tõstetud, ning B. Linde kiitus selle juure on nagu B. Linde jutt ikka.

Tegev toimetaja A. Jõger. Vastutav toimetaja A. Meikop. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatus.

ÜENÜTO I OMAKULTUURI PÄEV

19/20 JUUNIL 1926 A. TALLINNAS

K A V A :

LAUPÄEVAL, 19. VI. 26.

kella 9 — 11 Harjumäel: Kõned: dr. Väisanen (Soomest),
dr. Lohk (Leedust), hra Bic'inas (Leedu kirjanik-kunstnik), major
Kirschbaum (Eesti).

kell 2 Kogumine rongikäiguks Falkpargi aias.

„ 3 Rongikäik läbi linna Kadrioru uuele staadionile.

„ 4 staadionil: orkesteri ettekanded.

„ 4.20 Avamissõna: A. Meikop. Tervitused j.n.e.

„ 4.20 Ühendatud segakoori ettekanded hra Th. Vettiku juhatusel.

„ 5 Rahvatantsud, Eesti, Daani, Rootsi ja Leedu tantsugruppide
poolt.

„ 7 Orkestri ettekanded eesti viisidest.

— V a h e a e g —

„ 10 Vabaõhu etendus.

PÜHAPÄEVAL, 20. VI. 26.

staadionil:

kell 2.00 Orkestri ettekanded.

„ 2.30 Kaitseliidu finaali-võistlused.

„ 4.00 Pidulik kõne.

„ 4.15 Ühendatud segakoor hra Th. Vettik'u juhatusel.

„ 4.35 Rahvatantsud Eesti, Daani, Leedu ja Rootsi tantsugruppide
poolt.

„ 6.15 Ühendatud segakoor hra Th. Vettiku'u juhatusel.

„Estonia“ kontsertsaalis:

kell 9.00 õht. AKTUS: 1) Segakoor, 2) Avamissõna, 3) Pidukõne,
4) Tervitused, 5) Orel, 6) Segakoor, 7) Lõppsõna.

„Noorseppade Kodus“ Kadriorus:

kell 11.00 õht. Teeõhtu kutsutud külalistele, välismaalastele ja pidu-
tegelastele. Kõned, tervitused, üksikgruppide esinemine j.n.e.

Järgmine „URIKIVI“ number ilmub omakultuuri pidustuste erinumb-
rina 15. juunil s. a. Sisuks kirjutused ja pildid naaberriikide ja eesti
noorsoo liikumise ja kodukultuuri üle, nagu:

prof. M. J. Eisen — „Eesti kohanimed“, Dr. J. Manninen — Eesti
rahvariidest ärkamisajal“, Hakon Madsen — „Noorsooliikumine
Daanis“, J. Kuplis — „Läti noorsoo liikumisest“ j.n.e. j.n.e. j.n.e.

NOORSOO ALBUM-AEGKIRI

„URIKIVI“

jätkab ilmumist ÜENÜ keskjuhatuse väljaandel, tuges aatelisest vaimulennust kantud noortele linnade tolmund õhustiku, ent veel enam lokkavate põldude, aasade, metsade, soode, tagamaade või randade kui ka saarte avaruste keskelt.

„URIKIVI“

on ühtlustavaks sidemeks tegevusihast ja kultuuriinnust läbisatud noorsoole, püüdes anda sellele ühtlase ilme, sidudes teda suureks ja mõjuvaks tervikuks noorsooliikumise, noorsoo isetegevuse ja loomingu põldudel.

„URIKIVI“

toetab oma kaastööga hulk noorsootegelasi nii tõusva põlve kui ka vanemate ridadest, kirjanikke, kunstnikke, noori talente kirjanduse ja kujutava kunsti alalt j. n. e.

„URIKIVI“

on erapooletu nooruskultuuri aegkiri, mis valgustab omil veerigel selle pinevamaid küsimusi, tuues luuletusi, ilukirjanduslist proosat, artikleid, arvustusi, väitlusi, ringvaateid, retsens-bibliograafilisi teateid, kui ka vesteid, nalja ja pilget.

„URIKIVI“

võib tellida igast Vabariigi postkontorist või -agentuurist. Tellimishind on ühe aastakäigu päale Mk: 300.—, poolaasta Mk: 150.— (aastakäik on arvatud 6 numbrit, poolaasta 3 nbr.) Talitus asub Tallinnas, Lai tän. nr 39/41, tuba 15 (ETK majas).

„URIKIVI“

lugeda, levitada ja kaastööga toetada on igapäev arengumeelse noore kui ka vana kohus, toetades noorsooliikumise idee, noorsoo rahvusliku enesetunde, rahvusliku omapära süvendamist ja säilimist.

Ülemaalse Eesti

Noorsoo Ühenduse

KESKJUHA TUS